

**MANUALUL
OPERAȚIONAL DE
FORMARE AL
CONSILIERULUI DE
PROBAȚIUNE**

CHIȘINĂU 2018

CUPRINS

Capitolul I. INSTITUȚIA PROBAȚIUNII	3
I.1. Definiția probațiunii	3
I.2. Tipurile probațiunii	5
Capitolul II. PROBAȚIUNEA PRESENTENȚIALĂ.....	7
II.1. Întocmirea referatului de evaluare.....	7
II.2. Procesualitate	8
II.3. Procesul de evaluare	9
II.4. Metode și tehnici utilizate pentru a întocmi referatul de evaluare	15
II.4.1. Analiza documentelor.....	15
II.4.2. Observația	15
II.4.3. Interviu	15
II.4.4. Reflectare	16
II.4.4. Rezumarea	16
II. 5. Impactul referatului de evaluare	16
Capitolul III. PROBAȚIUNEA SENTENȚIALĂ ÎN COMUNITATE	17
III.1. Etapele activității de probațiune.....	19
III.1.1 Repartizarea cazului.....	19
III.1.2. Înștiințarea și convocarea subiectului de probațiune	20
III.1.3. Pregătirea pentru prima întrevvedere.....	20
III.1.4. Prima întrevvedere.....	21
III.1.5. Întocmirea planului de probațiune și realizarea activităților de probațiune.....	23
III.1.6. Monitorizarea și evaluarea permanentă a cazului.....	26
III.1.7. Încheierea supravegherii.....	28
Capitolul IV. ASISTENȚA ȘI CONSILIEREA.....	30
IV.1. Noțiune de asistență și consiliere. Principii ce ghidează activitatea de asistență și consiliere	30
IV.2. Investigarea. Arii de investigare. Tehnici de investigare utilizate	31
IV.3. Elaborarea unui plan de acțiune sau intervenție	38
Capitolul V. PROGRAME PROBAȚIONALE	43
V.1. Program de asistență la etapa presentințială	45
V.2. Programe cognitiv-comportamentale	46
V.3. Programe pentru reducerea agresivității	48
V.4. Programe de intervenție psihoeducativă pentru consumatori de substanțe	49
V.5. Program de pregătire către liberare a condamnaților	51
V.6. Programe pentru dezvoltarea abilităților sociale	52
Capitolul VI. MUNCA NEREMUNERATĂ ÎN FOLOSUL COMUNITĂȚII.....	54
VI.1. Cadrul legal. Atribuțiile instituțiilor implicate în procesul de executare.....	54
VI.2. Supravegherea modului de executare a muncii neremunerate în folosul comunității ...	57
Capitolul VII. PEDEAPSA PRIVATIVĂ DE DREPTUL DE A OCUPA ANUMITE FUNCȚII SAU DE A EXERCITA O ANUMITĂ ACTIVITATE	62
VII.1.Cadrul legal. Etapele procesului de asigurare a executării pedepsei	62
Capitolul VIII. ASISTENȚA PERSOANELOR PRIVATE DE LIBERTATE.....	64
Capitolul IX. ASISTENȚA LA ETAPA POST-DETENȚIE.....	66
ANEXE	70
BIBLIOGRAFIE.....	77

INSTITUȚIA PROBAȚIUNII

I.1. DEFINIȚIA PROBAȚIUNII

În ordine istorico-cronologică "probation" este una dintre primele sancțiuni comunitare, "intermediare" reglementate ca măsură alternativă la pedeapsa privativă de libertate. Apariția sa a fost determinată, pe de-o parte, de necesitatea dezvoltării sistemelor judiciare adaptate delincvenței juvenile, iar pe de alta, de apariția unor noi curente în criminologie care pledează pentru controlul infracționalității din afara sistemului justiției penale.

În țările caracterizate prin sisteme juridice cutumiare cum ar fi Anglia și SUA probation s-a dezvoltat pornind de la o serie de practici și tradiții comunitare prezente încă din perioada medievală sub forma "angajamentului" și a "încredințării pe garanție".

Probațiunea modernă s-a dezvoltat în secolul XX, în special după cel de al doilea război mondial, în anii 60.

Într-un studiu realizat sub egida Națiunilor Unite de Institutul Interregional pentru Cercetarea și Prevenirea Infracțiunilor au fost propuse patru argumente în favoarea probațiunii și a măsurilor comunitare:

- măsurile comunitare sunt mult mai potrivite pentru anumite tipuri de infracțiuni și infractori;
- deoarece evită privarea de libertate și încarcerarea, aceste măsuri sunt centrate pe reintegrarea în comunitate și reabilitare, fiind, din aceste motive, mult mai umane;
- sunt, în general, mai puțin costisitoare decât sancțiunile privative de libertate;
- prin descreșterea numărului de condamnați din închisori se evită supraaglomerarea facilitându-se administrarea acestora precum și tratamentul corecțional aplicat celor care rămân în detenție.

În ce privește definirea probațiunii, literatura de specialitate apreciază că nu există un concept care descrie și explică unitar această sancțiune comunitară.

➤ În documentele Națiunilor Unite probațiunea, ca sancțiune dispusă printr-o hotărâre judecătorească, este definită *"ca metodă aplicată unor infractori selectați, ce constă în suspendarea condiționată a pedepsei și punerea lor sub supravegherea personală a consilierului de probațiune pentru a i se acorda asistență și "tratament"* (ONU, 1954, p.4)

➤ Alte definiții prezente în literatura de specialitate caracterizează probation *ca sistem (public sau privat) care administrează furnizarea unor servicii speciale și funcționează de*

regulă ca subsistem al sistemului mai larg al justiției penale. Serviciile asigurate se referă atât la operațiuni de reabilitare cât și de supraveghere.

➤ Probațiunea a fost de asemenea caracterizată *"ca metodă de pedepsire cu un pronunțat caracter socio-pedagogic, ce constă în echilibrul dintre supraveghere și asistență. Ea se aplică, fără taxă, unor infractori selectați în funcție de particularitățile de personalitate, tipul de infracțiune comis și receptivitate, în relație cu un sistem al cărui scop este de a oferi infractorului o șansă de a-și schimba stilul de viață, de a se integra în societate fără riscul de a comite noi fapte penale."*

Probațiunea, ca și alte sancțiuni comunitare este, sub raportul naturii juridice, o sancțiune penală. Prin scopurile și obiectivele urmărite ea se distanțează însă de sistemul tradițional centrat pe represiune și izolare. Valorile pe care s-a construit, obiectivele și scopurile pe care le urmărește contribuie, la definirea probațiunii și la poziționarea sa distinctă în sistemul sancțiunilor penale existent în diferite legislații naționale.

Scopurile probațiunii sunt:

- ✓ Reintegrarea socială a persoanelor care au comis infracțiuni;
- ✓ Scăderea riscului de recidivă și prevenirea săvârșirii de noi infracțiuni;
- ✓ Creșterea gradului de siguranță social.

În prezent probațiunea se prezintă ca o instituție socio- juridică cu individualitate distinctă în sistemul justiției penale, articulată de un cadru normativ care-i delimitează, în bună măsură, competențele și-i stabilește poziția socio-organizațională în sistemul instituțiilor de control social. Profesia de consilier de probațiune este și ea reglementată, atât sub aspectul valorilor, competențelor, care atestă competențele generale și speciale construite în practica activității de supraveghere și reintegrare socială a persoanelor care au comis fapte penale.

Cadrul normativ-juridic al instituției probațiunii în Republica Moldova:

- Codul penal al Republicii Moldova nr. 985 din 18.04.2002;
 - Codul de procedură penală al Republicii Moldova nr. 122 din 14.03.2003;
 - Codul contravențional al Republicii Moldova nr. 218 din 24.10.2008;
 - Codul de executare nr. 443 din 24.12.2004;
 - Legea cu privire la probațiune nr. 8-XVI din 14.02.2008;
 - Legea cu privire la adaptarea socială a persoanelor eliberate din locurile de detenție nr. 297-XIV din 24.02.1999, Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 39-41 din 22.04.1999
- Statutul executării pedepsei de către condamnați, aprobat prin Hotărârea;
- Guvernului Republicii Moldova nr. 583 din 26.05.2006;

- Regulamentul cu privire la modul de executare a pedepsei penale sub formă de muncă neremunerată în folosul comunității, aprobat prin Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr. 1643 din 31.12.2003;
- Regulamentul privind organizarea și funcționarea organelor de probațiune, aprobat prin Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr. 827 din 10.09.2010, Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 166-168 din 14.09.2010;
- Ordinul ministrului justiției nr.299 din 02.05.2018 cu privire la aprobarea Regulamentului privind modul de întocmire a referatului presentințial de evaluare psihosocială a personalității, Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 157-166 din 18.05.2018;
- Instrucțiunea cu privire la activitatea de probațiune sentențială în comunitate în privința condamnaților adulți și minori, aprobată prin Ordinul șefului Oficiului central de probațiune nr. 92 din 30.05.2011.

Sistemul de probațiune se află sub autoritatea Ministerului Justiției și are ca principale atribuții evaluare psihosocială, control *al persoanelor aflate în conflict cu legea penală și resocializarea lor, adaptarea persoanelor eliberate din locurile de detenție.*

Principiile care stau la baza desfășurării activității de probațiune sînt: respectarea legii și a hotărârilor judecătorești, respectarea drepturilor omului și a demnității umane și evitarea discriminării pe orice temei, precum și sprijinirea și încurajarea permanentă a persoanelor supravegheate, asistate și consiliate în vederea reintegrării lor în societate și în vederea asumării responsabilității propriilor acțiuni prin formarea unei atitudini corecte față de muncă, ordinea de drept și regulile de conviețuire socială.

I.2. TIPURILE PROBAȚIUNII

Probațiunea dispune de strategii de intervenție în toate etapele procesului de înlăptuire a justiției penale. Astfel, există probațiune:

- presentințială – evaluarea psihosocială a personalității bănuitului, învinuitului, inculpatului;
- sentențială în comunitate – activități orientate spre reintegrarea socială a persoanelor eliberate de pedeapsa penală prin asistență, consiliere, controlul comportamentului și supravegherea respectării obligațiilor impuse de instanță;
- penitenciară – activități socioeducative desfășurate în penitenciar și activități de pregătire pentru liberare din locurile de detenție;
- postpenitenciară – acordare de asistență persoanelor eliberate din locurile de detenție în scopul reintegrării lor în societate.

Subiecți ai probațiunii sînt:

- persoanele bănuite, învinuite, inculpate pentru care s-a solicitat referatul presentențial de evaluare psihosocială a personalității;
- minorii liberați de răspunderea penală;
- persoanele liberate condiționat de răspunderea penală;
- persoanele liberate de pedeapsa penală;
- persoanele eliberate din locurile de detenție care au solicitat asistență postpenitenciară;
- persoanele condamnate sau sancționate la muncă neremunerată în folosul comunității, precum și cele private de dreptul de a ocupa o anumită funcție sau de a exercita o anumită .

Instituția probațiunii este prin excelență una comunitară, intervenind între instituțiile statului și reprezentanții societății civile, pentru sporirea șanselor de reinsertie socială a persoanelor ce le sunt încredințate pentru supraveghere.

Implicarea și atragerea comunității în procesul de reintegrare socială și supraveghere a infractorilor constă în colaborarea serviciilor de reintegrare socială și supraveghere cu organizațiile neguvernamentale ce desfășoară activități în domeniu, cu specialiști din alte domenii de activitate, cu voluntari din rândul comunității, precum și cu reprezentanți ai societății civile.

Participarea comunității la reintegrarea în societate a infractorului reprezintă o resursă majoră. Comunitatea, în special persoanele private, organismele, serviciile publice și private trebuie să fie informate corespunzător asupra naturii, conținutului, modului de executare a sancțiunilor și măsurilor aplicate în comunitate, astfel încât să le poate înțelege temeiul și să le considere ca răspunsuri adecvate și credibile pentru comportamentele delincvente.

Din perspectiva comunității pe care o deservește, probațiunea are scopul declarat de a-l determina pe infractor să accepte responsabilitatea comportamentului său infracțional, de a-l ajuta să își rezolve problemele și nevoile personale care au condus la comiterea faptei, să îl sprijine să devină o persoană care respectă legea.

Traducerea termenului de "probation" prin "reabilitare și supraveghere" reflectă parțial conținutul și natura instituției nici el nu surprinde o trăsătură esențială a acestui tip de sancțiune comunitară - respectiv, aceea de *perioadă de încercare*. Ideea de perioadă de încercare, de a doua șansă acordată celui care a comis o infracțiune, face parte din "nucleul dur" al definirii acestei sancțiuni neprivative de libertate.

Ca sancțiune non-privativă de libertate, probațiunea a fost practică în diferite forme în Anglia, încă din Evul Mediu. În a doua jumătate a sec al XIX, ea începe să fie acceptată și în SUA.

PROBAȚIUNEA PRESENTENȚIALĂ

II.1 ÎNTOCMIREA REFERATULUI DE EVALUARE

Referatul presentințial de evaluare psihosocială a personalității este un document scris, cu caracter consultativ și de orientare, avînd rolul de a oferi organului de urmărire penală, procurorului, instanței de judecată date despre persoana bănuțitului, a învinuitului sau a inculpatului, despre nivelul de instruire școlară, despre comportamentul, mediul familial, cercul de prieteni și despre factorii care influențează sau pot influența conduita lui generală.

Ceea ce consilierul de probațiune trebuie să încerce să realizeze în referatul presentințial este să ofere un răspuns la întrebarea: *de ce a fost comisă infracțiunea?* Avînd în vedere expertiza pe care consilierul de probațiune o are în domeniile socio-umane (sociologie, psihologie ori asistență socială) acesta poate oferi în cadrul referatului presentințial o analiză a factorilor care au fost de natură a favoriza apariția comportamentului infracțional.

Întocmirea referatului presentințial o regăsim în practica tuturor sistemelor de probațiune.

Reperle normative ce ghidează întocmirea referatelor presentințiale în sistemul de probațiune din Republica Moldova:

- Codul de procedură penală al Republicii Moldova;
- Legea nr.8/2008 cu privire la probațiune, cu modificările și completările ulterioare;
- Ordinul Ministrului Justiției nr. 299/2018 cu privire la aprobarea Regulamentului privind modul de întocmire a referatului presentințial de evaluare psihosocială a personalității;
- Ordinul INP nr.238/15.11.2016 cuprindînd la implementarea la nivel național a programului de asistență psiho-socială la etapa presentințială.

Forma referatului de evaluare este standardizată, acesta este structurat în șase capitole, după cum urmează:

- I. Introducere;
- II. Sursele de informații;
- III. Date privind personalitatea bănuțitului, învinuitului, inculpatului;
- IV. Date privind comportamentul bănuțitului, învinuitului, inculpatului înainte și după presupusa faptă comisă;
- V. Factorii care influențează sau pot influența conduita generală a persoanei pentru care a fost solicitat;
- VI. Perspectivele de reintegrare în societate.

II.2 PROCESUALITATE

Instituțiile - organul de urmărire penală, procurorul, instanța de judecată - se adresează cu un demers biroului de probațiune; șeful acestuia desemnează un consilier de probațiune responsabil de întocmirea referatului de evaluare; după analizare și semnare, de către șeful biroului, referatul de evaluare este înaintat instituției care l-a solicitat. În cazul imposibilității întocmirii referatului, conform motivelor invocate în pct.8 al capitolului II din Ordinul MJ nr.299 din 02.05.2018, consilierul de probațiune va înainta celui care a solicitat referatul o notă informativă, însoțită de dovezi, ce atestă situația de fapt constatată.

Atribuțiile consilierului de probațiune desemnat să întocmească referatul de evaluare constau în:

- a) a stabili de îndată, dar nu mai târziu de 3 zile de la data primirii solicitării locul, data și ora primei întrevederi cu persoana pentru care s-a solicitat referatul. Prima întrevedere cu persoana pentru care s-a solicitat referatul trebuie să aibă loc în termen de 7 zile de la data primirii solicitării. În cazul minorilor, consilierul de probațiune stabilește locul, data și ora întrevederii sau întrevederilor cu minorul, precum și cu părinții, cel care l-a adoptat, tutorele, sau, după caz, cu persoanele sau reprezentanții instituțiilor cărora le-a fost încredințată supravegherea minorului;
- b) a contacta persoanele și instituțiile care ar putea furniza informații utile despre persoana evaluată, nivelul instrucției școlare, comportamentul acesteia, mediul social și familial;
- c) a realiza evaluarea propriu-zisă, evaluarea este un proces dinamic de colectare, analiză și interpretare a datelor ;
- d) a consemna, cu ocazia fiecărei întrevederi, datele necesare și utile pentru întocmirea referatului;
- e) a întocmi referatul de evaluare pe baza informațiilor obținute și a-l supune spre analiză și semnare șefului biroului;
- f) a înainta referatul de evaluare solicitantului în termenul de 21 zile lucrătoare de la primirea solicitării, în cazul minorilor în termen de 15 zile lucrătoare.

II.3. PROCESUL DE EVALUARE

Evaluarea este o parte esențială, ce acționează ca o etapă pregătitoare, stabilind o bază fermă pe care se vor clădi celelalte etape ale activității de probațiune. Pentru ca evaluarea să fie eficientă, ea trebuie atent planificată, stabilindu-se atât scopul general al acesteia, cât și obiectivele operaționale și etapele prin care scopul propus poate fi atins. Procesul de evaluare este

un proces ciclic, desfășurându-se pe toată perioada lucrului cu beneficiarul, indiferent de forma pe care o va lua intervenția, pentru că este necesară o permanentă re-evaluare a beneficiarilor, în funcție de schimbarea circumstanțelor.

Procesul de evaluare presupune câteva aspecte cheie:

1. Adunarea de informații despre beneficiar;
2. Explorarea faptelor, sentimentelor, gândurilor și conduitelor beneficiarului;
3. Clarificarea și identificarea nevoilor și/sau problemelor beneficiarului (insistându-se asupra celor criminogene), a motivației pentru schimbare;
4. Înțelegerea în context (social, familial) a situației beneficiarului;
5. Dezvoltarea unei imagini de ansamblu asupra situației beneficiarului pentru planificarea acțiunilor necesare rezolvării problemelor identificate sau satisfacerii nevoilor beneficiarului și reducerii riscului identificat.

În literatura de specialitate întâlnim trei tipuri de evaluare, definite în funcție de momentul în care aceasta are loc, utilizate în activitatea de probațiune: *inițială, continuă și finală*.

Evaluarea inițială are două finalități distincte. Una dintre finalități este întocmirea referatului de evaluare, cea de a doua finalitate este schițarea unui plan de intervenție, sub forma planului de probațiune.

Evaluarea continuă este folosită pe perioada probațiunii, în scopul revizuirii planului de probațiune și adaptării acestuia la dinamica nevoilor persoanei condamnate și în scopul măsurării rezultatelor obținute și revizuirea programelor în activitatea de asistență și consiliere oferită persoanelor condamnate.

Evaluarea finală se realizează la încheierea perioadei de probațiune și se referă la modul în care au fost atinse obiectivele planului de probațiune și la eficiența metodelor și tehnicilor folosite de către consilierul de probațiune pentru atingerea acestor obiective: condamnatul a îndeplinit obligațiile impuse în sarcina sa de către instanța de judecată, au fost satisfacute nevoile criminogene ale persoanei condamnate.

Înainte de a începe procesul de evaluare trebuie să ținem cont de câteva principii care stau la baza unei activități eficiente cu beneficiarul:

- Este necesar să ținem seama și de impactul posibil al evaluării asupra persoanei, scopul evaluării este acela de a cunoaște și înțelege beneficiarul dintr-o anumită perspectivă și nu de a afla detalii despre întreaga viață a acestuia;
- Este importantă implicarea cât mai activă a beneficiarului în procesul evaluării. Pentru a implica activ beneficiarul în procesul evaluării este necesar a-i explica acestuia scopul evaluării, importanța colaborării sale în obținerea unei imagini cât mai complete despre persoana sa, precum și a-i aduce la cunoștință etapele care vor fi urmate pe parcursul acestui proces și

persoanele/instituțiile la care se va apela pentru a obține date suplimentare. Este important de reținut că consilierul de probațiune trebuie să fie un model pentru beneficiari, iar acest model trebuie să fie unul pozitiv, avînd o atitudine deschisă, onestă, de acceptare, nediscriminare ;

- O evaluare echilibrată trebuie să acopere atît punctele slabe ale beneficiarului, cît și resursele acestuia, aspectele pozitive. Aspectele pozitive reprezintă punctul de plecare pentru intervenția ulterioară, știut fiind că intervenția specialistului este determinată în timp, iar scopul final al acestei intervenții este acela de a-l ajuta pe beneficiar să învețe să-și rezolve singur problemele sau să-și satisfacă nevoile, altfel decît adoptînd un comportament infracțional.

Planificarea evaluării inițiale, realizate în scopul întocmirii referatului de evaluare presupune:

STABILIREA SCOPULUI EVALUĂRII

În acest caz scopul este acela de a oferi judecătorului o analiză a modului de funcționare a comportamentului infracțional al persoanei pentru care s-a solicitat referatul de evaluare, a modului în care anumite condiții sociale, psihologice, medicale se transformă în factori criminogeni și a modului în care se poate acționa asupra acestor factori pentru scăderea riscului de a comite fapte ilegale și reintegrarea socială a inculpatului.

ALEGEREA METODELOR ȘI TEHNICILOR DE LUCRU

Aceste metode pot fi: studierea unor documente, interviul, observația.

STABILIREA SURSELOR DE INFORMAȚII

Important este, nu numărul surselor accesate ci relevanța lor, în raport cu situația actuală a persoanei. În modul de selectare a informațiilor se va ține cont de obiectivitatea acestora și realizarea unui echilibru între sursele cu un grad crescut de subiectivitate, datorat relației lor cu persoana în cauză (parinți, prieteni), și cele cu mai mari șanse de obiectivitate. Sursă de informații, care poate fi avută în vedere, sunt documentele. Astfel de documente pot fi fișe medicale, dosare de asistență socială, caracterizări ale profesorilor etc. În privința caracterizărilor, trebuie avut în vedere gradul de subiectivism, pe care acestea îl pot implica și autenticitatea oricărei informații se verifică numai corelînd-o cu informațiile obținute din celelalte surse.

STABILIREA TIMPULUI PENTRU REALIZAREA EVALUĂRII

Referatul trebuie predat solicitantului în termen de 21 zile lucrătoare, în cazul minorilor în termen de 15 zile lucrătoare de la înregistrarea solicitării la biroul de probațiune. În interiorul acestui termen, consilierul de probațiune trebuie să-și planifice culegerea informațiilor, analiza lor și redactarea referatului de evaluare.

Pentru atingerea scopului referatului de evaluare, se conturează câteva arii de investigare:

- mediul social al persoanei pentru care s-a solicitat referatul de evaluare: familie, nivel școlar și profesional, grup de prieteni, sistem de valori, modalități de petrecere a timpului liber, adicții;
- comportamentul acesteia: comportamentul înainte și după comiterea infracțiunii, comportamentul infracțional, istoricul infracțional, factori care pot influența conduita generală a persoanei;
- riscul de a comite alte fapte cu caracter penal, de autovătămare și de pericol pentru public;
- perspectivele de reintegrare socială: intervenția necesară pentru diminuarea factorilor precipitatori ai comportamentului infracțional, resursele disponibile.

Date privind personalitatea bănuțitului, învinuitului sau inculpatului pentru care s-a solicitat întocmirea referatului de evaluare. Acest capitol cuprinde, prezentarea unor date legate de componența familiei, situația materială a acesteia, spațiul locativ de care dispune, problemele de sănătate, adicțiile și antecedentele penale în cadrul familiei, grupul de prieteni ai persoanei, vecinătatea dar și analiza locului și rolului persoanei pentru care s-a solicitat referatul de evaluare în cadrul acestui mediu social, relațiile sale cu familia, grupul de prieteni și cu vecinii și impactul pe care aceste relații îl au asupra comportamentului său.

Un alt aspect important este analiza sistemului de valori al persoanei și factorii care au contribuit la formarea acestui sistem de valori: familia, prietenii, anumite experiențe de viață.

În privința grupului de prieteni este important să se analizeze locul pe care îl ocupă în grup (ex. lider, marginalizat, model, etc) nevoile pe care i le satisface grupul de prieteni (socializare, valorizare, afecțiune, etc) și felul în care acesta compensează carențe ale mediului familial, în special în cazul minorilor și tinerilor. În acest context, este important să se analizeze gradul de influențabilitate al persoanei și modul în care grupul de prieteni îi influențează decizia dezvoltării și menținerii comportamentului infracțional.

Consilierul de probațiune va realiza, în primul rând, o descriere a factorilor din trecut și prezent care au avut un impact semnificativ asupra dezvoltării personalității și comportamentului persoanei evaluate. Consilierul va expune într-o manieră narativă, succintă și, pe cât posibil, într-o ordine cronologică, principalele momente care au marcat evoluția familială și socială a subiectului evaluat. Consilierul de probațiune va căuta să identifice acei factori care au fost de natură a facilita apariția conflictului cu legea penală (nevoi criminogene).

Analiza acestor factori se face în dublu sens, atât acela al identificării în rândul acestor condiții sociale, a factorilor care favorizează comportamentul infracțional, dar și a identificării

factorilor care inhibă comportamentul infracțional, care pot fi antrenați ca resurse pentru reintegrarea socială a persoanei.

Evaluarea comportamentului. Se analizează natura relației între diferite elemente ale comportamentului. Analiza comportamentului poate genera o gamă vastă de informații. Devine necesar să identificăm ce funcție are fiecare comportament problematic, cauzele (problemele sau nevoile criminogene) acestuia, astfel încât să putem construi un plan de intervenție adecvat pentru înlăturarea lor și reducerea probabilității de apariție ulterioară a acestor conduite.

Ulterior, se analizează informațiile obținute, în funcție de rezultatele cercetărilor cu privire la comportamentul infracțional. Coroborând informațiile obținute consilierul de probațiune poate obține:

- identificarea factorilor care au condus la comportamentul infracțional: evenimente gânduri, convingeri, sentimente;
- identificarea unui patern infracțional;
- evaluarea capacității de gândire alternativă a persoanei, dacă fapta a fost comisă datorită faptului că persoana nu a putut găsi soluții alternative;
- identifică nivelul de autocontrol al persoanei și depistează dacă fapta s-a produs datorită unei capacități scăzute de autocontrol a acesteia;
- identifică dacă fapta se datorează unei slabe capacități de estimare a consecințelor.

Referitor la evaluarea comportamentului persoanei înainte și după presupusa infracțiune comisă, consilierul de probațiune va urmări să evidențieze dacă au fost realizate o serie de schimbări în ceea ce privește stilul de viață al persoanei evaluate, precum și existența unor planuri de viitor realiste. Astfel, consilierul de probațiune urmează să identifice acele schimbări care au fost realizate în raport cu factorii cu impact criminogen.

Factorii care influențează sau pot influența conduita generală a persoanei pentru care a fost solicitată întocmirea referatului Este o secțiune a referatului presentințial cu un pronunțat caracter sintetic, acești factori urmînd să fie extrași/identificați în cadrul informațiilor furnizate. Factorii trebuie să fie în relație cu comportamentul infracțional al persoanei evaluate. Este necesară realizarea analizei succinte a modului în care aceștia influențează pozitiv sau negativ conduita generală a persoanei evaluate.

Perspectivile de reintegrare în societate În secțiunea respectivă trebuie să facă referire la o serie de aspecte precum: motivația (dorința) persoanei pentru reabilitare; sprijinul membrilor familiei sau al altor persoane apropiate în vederea reabilitării persoanei; oportunitățile pe care le are persoana în privința efectuării studiilor sau ocupării unui loc demuncă; programele educaționale în care poate fi inclusă persoana. Perspectivile de reintegrare în societate trebuie să fie realiste.

În contextul stabilirii motivației pentru schimbare și a stadiului în care se află persoana evaluată, din punct de vedere motivațional, se va utiliza ca instrument de lucru interviul motivațional.

Perspectivile de reintegrare în societate trebuie să fie realiste. Acțiunile întreprinse de către beneficiar în direcția schimbării sunt luate în considerare la estimarea perspectivelor de reintegrare socială, iar precizarea lor pot oferi judecătorului date utile în procesul de individualizare a pedepsei.

La redactarea referatului presentințial, consilierul de probațiune trebuie să respecte următoarele reguli:

- Să se asigure de acuratețea informațiilor cuprinse în cadrul referatului de evaluare.
- Referatul trebuie să fie unul obiectiv, concret, clar și coerent. Informația din cadrul acestuia trebuie să fie structurată în jurul ariilor de evaluare, iar la baza concluziilor consilierul trebuie să se afle fapte care au fost menționate în cuprinsul referatului.
- Referatul trebuie să respecte condițiile de formă menționate în actele normative în material probațiunii.

Stabilirea relației profesionale cu beneficiarul

Relația profesională consilier - persoana pentru care s-a solicitat referatul de evaluare se desfășoară într-un cadru procedural și etic.

Sub aspect procedural, conform Regulamentului privind modul de întocmire a referatului presentințial de evaluare psihosocială a personalității, aprobat prin Ordin Nr.299 din 02.05.2018 se desprind câteva reglementări privind desfășurarea în timpa relației cu beneficiarul, în cazul activității de întocmire a referatelor de evaluare.

Cadrul etic, în care se desfășoară relația profesională dintre consilierul de reintegrare socială și persoana pentru care s-a solicitat întocmirea referatului de evaluare, cuprinde principii și valori specifice. Interiorizate, aceste principii și valori se concretizează în atitudini ale consilierilor de probațiune față de persoanele cu care dezvoltă o relație profesională.

Unul dintre principiile importante în activitatea de întocmire a referatelor de evaluare este onestitatea. Aceasta se regăsește în atitudinea consilierului de probațiune față de persoana pentru care s-a solicitat întocmirea referatului de evaluare încă din stadiul dezvoltării relației profesionale, în modul în care consilierul de probațiune îi prezintă beneficiarului rolul său și al referatului de evaluare, posibilitatea pe care acesta o are de a refuza colaborarea cu consilierul de probațiune și consecințele pe care le va avea acest refuz precum și precizarea limitelor confidențialității. Informațiile pe care ni le furnizează persoana pentru care s-a solicitat întocmirea referatului de evaluare sunt confidențiale, însă limitele acestei confidențialități sunt clar determinate și trebuie aduse la cunoștința persoanei în cauză.

Legat de acest principiu și derivînd din el este principiul respectării dreptului la autodeterminarea persoanei. Persoana pentru care s-a solicitat întocmirea referatului de evaluare, cunoscînd modul în care va fi folosit referatul de evaluare și informațiile cuprinse în acesta, limitele confidențialității și posibilitatea sa de a refuza să colaboreze cu consilierul de probațiune, va avea posibilitatea de a lua o hotărîre cu privire la acceptarea colaborării pentru întocmirea referatului de evaluare și cu privire la informațiile pe care le oferă consilierului de probațiune.

Respectul se regăsește într-o atitudine politicoasă a consilierului de probațiune față de persoana pentru care s-a solicitat întocmirea referatului de evaluare, de valorizare și de nediscriminare a acesteia datorită comportamentului său sau apartenenței sale la o anumită etnie sau categorie socială.

Acceptarea se regăsește, într-o atitudine nonpunitivă a consilierului de probațiune, în stadiul de evaluare acesta încercînd să înțeleagă comportamentul persoanei și nu să-l judece.

Aceste principii fiind interiorizate de către consilierul de probațiune, îl ajută să dezvolte o relație profesională eficientă cu beneficiarul.

În stadiul inițial de evaluare pentru întocmirea referatului de evaluare, atitudinea suportivă se exprimă prin crearea unui cadru în care, persoana pentru care s-a solicitat referatul, se simte confortabil, prin utilizarea ascultării active, cu toate elementele sale (empatie, parafrizare, reflectare, sumarizare), prin evitarea judecăților de valoare.

Persoanele cu care lucrăm, se află pentru prima dată într-o relație profesională de acest tip, noi oferindu-le în acest caz un model de comportament, iar reușita interviului depinde și de modul în care reușim să transmitem, prin comportamentul nostru verbal și nonverbal, diferența dintre acest gen de relație și alt gen de relații cu care ei sunt obișnuiți.

II.4. METODE ȘI TEHNICI UTILIZATE PENTRU A ÎNTOCMI REFERATUL DE EVALUARE

II.4.1. Analiza documentelor

În procesul de investigație psiho-socială în vederea întocmirii referatului de evaluare, consilierul de probațiune are la dispoziție o metodă extrem de utilă: analiza documentelor. Documentele pot fi scrise, de natură video, audio. Unele din aceste documente pot fi puse la dispoziția consilierului de probațiune chiar de către bănuțit/învinuit/inculpat (de exemplu, documente cu privire la starea de sănătate, veniturile familiei etc.), iar altele pot fi obținute de către consilierul de probațiune de la diferite instituții (școală, autorități locale, poliție etc.). Documentele pot fi utile pentru că prezintă faptele de viață în termeni semnificativi pentru cei care le-au trăit.

II.4.2. Observația

Observația este un act de urmărire și descriere cu caracter sistematic a comportamentului și evenimentelor ce au loc în mediul social natural.

Utilizând această metodă, consilierul de probațiune nu trebuie să fie concentrat exclusiv asupra mesajului verbal pe care îl transmit persoanele cu care interacționează, ci o atenție deosebită urmînd a fi acordată elementelor care țin de comunicarea non-verbală (poziția corpului, orientarea privirii, îmbrăcămintea etc.). În unele situații, observarea interacțiunii între persoanele intervievate poate oferi indicii mult mai relevante despre raporturile stabilite între ele, decît ceea ce comunică acestea verbal. Observația se dovedește a fi utilă în obținerea de informații cu ocazia deplasărilor în teren ale consilierului de probațiune.

II.4.3. Interviul

Interviul presupune o serie de întrebări adresate oral de către o persoană (interviewator) unei alte persoane (respondent).

- În literatura de specialitate a fost realizată o clasificare a interviurilor, dintre care:
- interviuri față în față sau prin telefon (după genul convorbirii);
- interviuri structurate, semistructurate și nestructurate (după gradul de libertate în formularea întrebărilor, în cursul convorbirii);
- individual și de grup (după numărul de participanți).

Interviul structurat este desfășurat pe baza unui ghid de interviu, caracterizat printr-un nivel înalt de structurare, interviewatorul neavînd posibilitatea de a interveni în schimbarea succesiunii întrebărilor ori de a adresa întrebări suplimentare față de cele prevăzute în ghidul de interviu.

Interviul nestructurat, informal are la bază un set de arii de investigație, interviewatorul formulînd preponderent întrebări deschise persoanei intervievate, încurajînd-o să își prezinte opiniile, gîndurile sau sentimentele. Acesta este tipul de interviu utilizat în activitatea de probațiune presentințială.

Metode adecvate de intervieware și pregătirea prealabilă asigură un rezultat optim interviului.

Întrebări bine structurate, cu o tentă pozitivă, asigură o folosire eficientă a timpului interviewatorului și interviewatului. Totuși, nu este de-ajuns cunoașterea întrebărilor adecvate, interviewatorul trebuie să cunoască și modul corect de a pune aceste întrebări. În mod ideal întrebările dintr-un interviu ar trebui structurate în așa fel încât să permită persoanei de a răspunde liber și a dezvolta larg răspunsul. Deci, întrebările trebuie să fie clare, astfel încât interviewatul să știe ce i se cere și să răspundă confident.

II.4.4. Reflectare

Reflectarea este o tehnică prin care intervievatorul circumscrie/repetă comentariile sau afirmațiile interviuatului, restaurându-le în formă de întrebare. Această tehnică este folosită pentru a încuraja interviuatul să-și dezvolte punctul de vedere.

II.4.4. Rezumarea

Rezumarea, ca și reflectarea, ne dă posibilitatea de a verifica dacă am înțeles bine afirmațiile interviuatului. Rezumarea întrebărilor este foarte importantă într-un interviu de evaluare în care intervievatorul are nevoie de cât mai multe informații care îl ajută în a-și forma o idee. Întrebările rezumatoare de fapt, încheie discuția despre un subiect.

II. 5. IMPACTUL REFERATULUI DE EVALUARE

Referatul de evaluare vine în sprijinul judecătorului care soluționează cauza, favorizând o mai bună cunoaștere a inculpatului din punct de vedere psiho-social și a posibilităților acestuia de a se reintegra în societate, putând utiliza aceste informații pentru individualizarea pedepsei.

Persoana pentru care s-a întocmit referatul de evaluare resimte, în mare măsură impactul acestui referat. Pentru această persoană, relația profesională cu consilierul de probațiune, ipostaza de a fi evaluat, poate fi o experiență diferită de experiențele anterioare ale persoanei, oferindu-i-se prilejul de a discuta despre sine, de a încerca să înțeleagă și să își explice propriul comportament. Din acest motiv, interviul cu consilierul de probațiune, poate constitui primul pas către trecerea la un stadiu motivațional superior cu privire la schimbarea comportamentului infracțional.

Pentru familia persoanei pentru care s-a solicitat referatul de evaluare, aceasta ar putea fi o ocazie de a acorda atenție acestei persoane, încercând să-i înțeleagă comportamentul, cauzele care l-au provocat și cum ar putea fi schimbat acest comportament. Este, în același timp o ocazie pentru membrii familiei de a-și conștientiza rolul pe care îl pot avea în reintegrarea socială a persoanei, de a-și asuma o responsabilitate în acest sens și de a se implica activ în acest proces.

Impactul referatului este unul pozitiv în cazul în care referatul îndeplinește standardele de calitate. Calitatea referatului de evaluare este dată de respectarea, atât a regulilor de întocmire a acestuia (structură, colectarea informațiilor, evaluarea, analiza, sinteza și redactarea lor etc.), cât și de respectarea principiilor și a valorilor profesionale, acestea constituind premisele unui referat profesionist, obiectiv.

PROBAȚIUNEA SENTENȚIALĂ ÎN COMUNITATE

Legea cu privire la probațiune este actul normativ ce reglementează organizarea și funcționarea instituției probațiunii și care formulează în cadrul articolului doi misiunea acestei instituții. Această misiune se definește în limbaj juridic astfel: “evaluare psihosocială, control al persoanelor aflate în conflict cu legea penală și resocializarea lor, adaptarea persoanelor eliberate din locurile de detenție, pentru preîntâmpinarea săvârșirii de noi infracțiuni”.

Plecând de la această definiție, se remarcă scopul conferit instituției:

- ✓ Reintegrarea socială a persoanelor care au comis infracțiuni;
- ✓ Scăderea riscului de recidivă și prevenirea săvârșirii de noi infracțiuni;
- ✓ Creșterea gradului de siguranță social.

Pentru a atinge aceste scopuri trebuie acoperite însă o serie de obiective, obiective care se traduc prin ceea ce trebuie realizat în plan concret pentru a atinge scopurile stabilite. În acest sens, obiectivele sunt următoarele:

- ✓ asigurarea unui control asupra persoanei condamnate prin supravegherea modului în care aceasta respectă măsurile / obligațiile ce i-au fost impuse de către instanța de judecată;
- ✓ monitorizarea și evaluarea permanentă a riscului de a comite noi infracțiuni pe care îl prezintă persoanele condamnate;
- ✓ încurajarea și sprijinirea permanentă a persoanelor condamnate în vederea satisfacerii nevoilor criminogene ale acestora;
- ✓ facilitarea posibilității persoanei sancționate de a recompensa comunitatea vătămată prin infracțiune.

Legea nr.8 din 14.02.2008 prevede o serie de principii pentru activitatea de probațiune care au valoare în raport cu specificul activității. Acestea sunt:

- ⇒ respectarea drepturilor omului și a demnității umane, neadmiterea discriminării de orice natură, inclusiv pe motiv de dizabilitate, boală cronică contagioasă sau necontagioasă;
- ⇒ sprijinirea și încurajarea permanentă a subiecților probațiunii, asistați și consiliați, în vederea reintegrării lor în societate și asumării de responsabilitate pentru propriile acțiuni prin formarea unei atitudini corecte față de ordinea de drept și față de regulile de conviețuire socială;

- ⇒ oportunitatea, asigurarea reacției sociale eficace la fapta săvârșită, intervenția în soluționarea problemelor persoanei aflate în conflict cu legea penală în funcție de situația psihosocială și de condițiile de fapt ale săvârșirii infracțiunii;
- ⇒ participarea comunității la procesul de asistență, de consiliere psihosocială și de control;
- ⇒ diferențierea și individualizarea psihosocială a subiectului probațiunii și a infracțiunii pe care a săvârșit-o;
- ⇒ prezumția nevinovăției subiectului probațiunii;
- ⇒ respectarea legii și a hotărîrilor judecătorești;
- ⇒ respectarea confidențialității datelor cu caracter personal.

Categorii de subiecți ai probațiunii:

Categoriile de beneficiari sunt cele prevăzute de Legea Nr.8 din 14.02.018, și anume:

- ❖ persoanele bănuite, învinuite, inculpate pentru care s-a solicitat referatul presentințial de evaluare psihosocială a personalității;
- ❖ minorii liberați de răspunderea penală;
- ❖ persoanele liberate condiționat de răspunderea penală;
- ❖ persoanele liberate de pedeapsa penală;
- ❖ persoanele eliberate din locurile de detenție care au solicitat asistența postpenitenciară;
- ❖ persoanele condamnate sau sancționate la muncă neremunerată în folosul comunității, precum și cele private de dreptul de a ocupa o anumită funcție sau de a exercita o anumită activitate.

III.1. ETAPELE ACTIVITĂȚII DE PROBAȚIUNE

Conținutul concret al activității de probațiune presupune o anumită procesualitate ceea ce înseamnă că această activitate se derulează pas cu pas, într-o ordine logică care îi asigură coerență și continuitate.

Acești pași, despre care am menționat, sunt:

1. Repartizarea cazului;
2. Înștiințarea și convocarea subiectului de probațiune;
3. Pregătirea primei întrevederi;
4. Prima întrevedere;
5. Întocmirea planului de probațiune și realizarea acțiunilor preconizate de control și asistență;
6. Monitorizarea și evaluarea permanentă a cazului;
7. Încheierea supravegherii.

III.1.1 Repartizarea cazului

Instanța de judecată trimite hotărârea judecătorească organului de probațiune în a cărei rază teritorială își desfășoară activitatea sau își are domiciliul condamnatul.

După înregistrarea sentinței penale în registrul de evidență a sentințelor, șeful biroului repartizează unui consilier de probațiune sentința penală, al cărei obiect este executarea uneia dintre sancțiunile comunitare. Consilierul de probațiune devine responsabil de caz. Consilierul de probațiune responsabil de caz va deschide un dosar de probațiune al noului beneficiar, în conținutul căruia se vor regăsi, potrivit pct.2.2.3 secțiunea a 2-a capitolul II din Instrucțiunea cu privire la organizarea activităților de probațiune sentențială și postpenitenciară în privința condamnaților adulți și minori, următoarele documente sau tipuri de documente:

- dispoziția de executare,
- hotărârea instanței de judecată,
- angajamentul condamnatului,
- înștiințarea către instanța de judecată,
- citații,
- copiile actelor de identitate,
- angajamentul,
- referatul de evaluare,
- fișa de evaluare psihosocială,
- evaluarea riscului de recidivă,
- raport privind efectuarea primei întrevederi,
- planul de probațiune,
- drepturile și obligațiile semnate de condamnat,
- caracteristici,
- rapoarte privind: efectuarea întrevederilor, vizitelor la domiciliu,
- materiale cu referire la îndeplinirea obligațiilor stabilite de instanța de judecată,
- materiale privind acordarea asistenței și consilierii,
- informații cu privire la comiterea de către condamnați a contravențiilor și infracțiunilor,
- sesizări, solicitări, demersuri, preîntâmpinări, declarații, citații, cereri.

În această etapă are loc și includerea persoanei condamnate în baza de date a biroului de probațiune.

III.1.2. Înștiințarea și convocarea subiectului de probațiune

Înștiințarea și convocarea subiectului de probațiune se realizează în termen *10 zile lucrătoare* de la data parvenirii hotărârii. Consilierul expediază citație pentru a se prezenta la Biroul de probațiune în vederea realizării primei întrevederi. Citația va conține informații referitor la:

- locul, data și ora la care trebuie să aibă loc prima întrevedere;
- informații despre hotărârea judecătorească;
- adresa biroului de probațiune și numărul de telefon;
- numele consilierului responsabil decaz.

Se recomandă ca citația să fie transmisă cu confirmare de primire pentru a se putea identifica ulterior dacă destinatarul a luat cunoștință de conținutul său.

III.1.3. Pregătirea pentru prima întrevedere

Pregătirea pentru prima întrevedere presupune în principal colectarea informațiilor suplimentare despre persoana condamnatului și mediul său familial și social, informații care să contureze o imagine de ansamblu asupra cazului. Pe baza acestor informații consilierul știe ce dorește să mai afle de la client, ce date trebuie verificate, clarificate.

În acest sens, foarte important este studiul dosarului penal al persoanei condamnate. Consultarea dosarului ne oferă date ce pot fi valorificate prin formarea unei perspective asupra cazului și construirea instrumentelor utilizate pentru colectarea informațiilor suplimentare, precum și prin identificarea unor elemente semnificative care, verificate, contribuie la identificarea nevoilor criminogene ale clientului, estimarea riscului de a comite noi infracțiuni și indicarea direcției de intervenție în cazul său. O sursă importantă de informații care se poate regăsi în dosarul penal al condamnatului o constituie referatul de evaluare.

Pregătirea înseamnă și clarificarea unor aspecte cum ar fi: disponibilitatea noastră și a spațiului în care intenționăm să desfășurăm interviul, prevederea unor eventuale probleme și evitarea lor, pregătirea unor instrumente de lucru ș.a.

Tot în cadrul pregătirii primei întrevederi are loc și compunerea unei serii de întrebări pentru interviul inițial. Aceste întrebări sînt structurate în jurul unor unități tematice de interes pentru consilierul de probațiune și care are ca scop direcționarea interviului pentru obținerea informațiilor necesare pentru întreaga activitate ulterioară de control și asistare. Întrebările se vor construi, plecînd de la informațiile de care dispunem, raportate la o serie de unități tematice relevante din perspectiva evaluării și intervenției în cazul beneficiarului. Aceste unități tematice se vor descompune la rîndul lor în subtheme. Nu există un model unic, general valabil de

întrebări. Întrebările trebuie individualizat în raport cu fiecare caz, avînd în vedere că fiecare caz prezintă un anumit specific.

III.1.4. Prima întrevvedere

Prima întrevvedere cu persoana condamnată este foarte importantă pentru întreg procesul de supraveghere și reintegrare socială a condamnatului. De felul în care aceasta va decurge depinde motivația beneficiarului, încrederea în consilier și în eficiența muncii de reintegrare.

O atenție deosebită trebuie acordată conținutului contactului inițial și modalității în care acesta se realizează. În primul rînd are loc prezentarea proprie, menționîndu-se în acest sens numele și prenumele, funcția pe care o avem, faptul că suntem responsabili de caz. Trebuie accentuate și bine clarificate atît rolul și responsabilitățile consilierului, cît și responsabilitățile condamnatului: că este răspunzător de propriul comportament, de măsura și felul în care respectă cerințele legii și ale hotărârii judecătorești. Condamnatul trebuie să înțeleagă că rolul consilierului este acela de a-l asista și sprijini în acțiunile sale de revenire la o condiție normală de viață, iar respectarea obligațiilor ce i-au fost impuse de către instanță și angajarea sa activă în procesul de schimbare a propriului comportament este în beneficiul său.

Consilierul de probațiune trebuie să manifeste prin conduita sa atenție, interes, disponibilitate, înțelegere, acceptanță și empatie pentru condamnat, aceste aspecte fiind esențiale pentru eliminarea temerilor beneficiarului și pentru confortul psihologic al acestuia, pentru încrederea pe care o va acorda consilierului, pentru o bună desfășurare a relației profesionale, pentru motivarea și angajarea acestuia în procesul de schimbare și, deci, pentru reintegrarea sa socială.

În cadrul primei întrevvederi este necesar ca persoanei condamnate să-i fie prezentate, verbal și scris, o serie de aspecte ce vor fi consemnate într-un raport, semnat de către ambele părți.

Conținutul raportului va face referire la:

- informarea despre scopul probațiunii și a rolului consilierului de probațiune,
- explicarea modului de executare a pedepsei non privative de libertate,
- aducerea la cunoștință sub semnătură a drepturilor și obligațiilor,
- explicarea obligațiilor stabilite de instanța de judecată și a consecințelor ce pot interveni în caz de nerespectare,
- obligația respectării normelor de conduită
- informarea despre vizita la domiciliu.

Prezentarea raportului trebuie să se realizeze într-un limbaj inteligibil și accesibil. După prezentarea raportului are loc realizarea evaluării. Principalul instrument prin care se realizează

evaluarea este interviul. Interviul este o tehnică care presupune o succesiune de întrebări și răspunsuri, ghidată de către consilier, care urmărește atingerea unui scop clar formulat inițial.

Cel mai potrivit tip de interviu pentru atingerea unor asemenea scopuri este cel semistructurat, de tip *thematic*, centrat asupra unor teme generale de interes, a căror explorare ne va furniza date importante despre factorii care influențează comportamentul beneficiarului, riscul de comite noi infracțiuni, direcțiile de intervenție. De asemenea, o bună parte din evaluarea motivației pentru schimbare a beneficiarului se poate realiza în cadrul acestui tip de interviu.

Este foarte important să i se explice beneficiarului de ce este necesar un asemenea interviu și ce se urmărește prin derularea lui: obținerea unor informații despre persoana sa, familie, mediu social, informații ce sunt utile pentru cunoașterea și aprecierea situației sale, oferirea de ajutor în raport cu nevoile și problemele cu care se confruntă.

Un alt aspect ce trebuie clarificat este cel al confidențialității și limitelor ei. Condamnatului trebuie să i se comunice că toate informațiile solicitate sunt de interes strict profesional.

De asemenea, condamnatului trebuie să i se atragă atenția asupra importanței veridicității informațiilor. Este necesar să înțeleagă că noi dispunem deja de o serie de informații certe și că cele obținute vor fi verificate.

Tema explorată pentru început trebuie să fie una ușor abordabilă, să nu necesite răspunsuri cu o încărcătură puternic afectivă, pentru a ajuta astfel persoana condamnată să se acomodeze cu rolul de interviuat. Tehnicile utilizate cu precădere sunt chestionarea, ascultarea activă, încurajarea, parafrizarea.

Partea de mijloc a interviului presupune investigarea aprofundată a unităților tematice de interes și trecerea de la o unitate la alta. Este indicat ca în această fază întrebările să se centreze pe explorarea unor aspecte mai sensibile ale experienței de viață a persoanei condamnate, a căror expunere se asociază cu trăiri mai intense sau mai profunde. Tehnicile principale folosite în această fază sunt ascultarea activă, oferirea de feedback, concretizarea, clarificarea și confruntarea.

Partea finală a interviului se axează pe revizuirea a tot ceea ce persoana condamnată a prezentat, astfel încât să se identifice ce teme au fost complet abordate, care sunt informațiile de care mai este nevoie, ce aspecte sunt neclare și necesită o explicitare suplimentară și care sunt nevoile criminogene evidențiate prin explorarea unităților tematice. Tehnicile utilizate în acest moment sunt: sumarizarea, clarificarea, oferirea de feedback. Condamnatul va fi întrebat la sfârșitul interviului dacă are nelămuriri.

Această etapă a activității de probațiune, care este reprezentată de prima întrevedere cu persoana condamnată, se încheie prin stabilirea și comunicarea datei următoarei întrevederi.

Există cazul în care persoana condamnată nu se prezintă la prima întrevedere. În această situație, consilierul responsabil de caz va reînștiința persoana în scris sau telefonic, pentru a stabili data, ora și locul unei noi întrevederi. Totodată i se va atrage atenția cu privire la potențialele consecințe ale comportamentului său. Atunci când persoana condamnată nu se prezintă nici la a doua citare, consilierul responsabil de caz va investiga motivele neprezentării, va întreprinde măsuri inițiale de căutare.

III.1.5. Întocmirea planului de probațiune și realizarea activităților de probațiune

a. Întocmirea planului de probațiune

Conform pct.2.6.1 secțiunea a 6-a capitolul II din Instrucțiunea cu privire la organizarea activităților de probațiune sentențială și postpenitenciară în privința condamnaților adulți și minori, în termen de 30 zile lucrătoare de la prima întrevedere, se elaborează planul de probațiune prin care se determină activitățile de probațiune ce urmează a fi întreprinse față de condamnat, care sunt necesare în procesul de supraveghere.

Referitor la structura și conținutul planului de supraveghere, acestea sunt determinate de:

- 1) Introducere
 - a) numele, prenumele, data și locul nașterii persoanei condamnate sau minorului;
 - b) infracțiunea săvârșită și numărul hotărârii instanței;
 - c) sancțiunea aplicată și măsurile și/sau obligațiile impuse de instanța de judecată;
 - d) perioada de supraveghere, menționându-se data începerii și încetării acesteia.
- 2) Nevoile sau problemele identificate.

Este un capitol important al planului de probațiune, întrucât determinarea precisă a nevoilor sau problemelor cu care se confruntă condamnatul ajută la estimarea riscului de a comite noi infracțiuni, precum și la stabilirea direcției de intervenție în cazul său. Acest capitol se referă în special la acele nevoi ale persoanei condamnate care au legătură cu riscul de recidivă. În definirea unei nevoi sau probleme trebuie să luăm însă în considerare și punctul de vedere al beneficiarului. Aceasta din cauză că condamnatul poate să nu recunoască o problemă serioasă cum ar fi dependența de alcool sau droguri. Din aceste motive cel mai indicat este ca nevoile / problemele beneficiarului să fie puse în discuție astfel încât să se ajungă la un acord comun cu privire la existența și importanța lor. În realizarea acestor acțiuni consilierul trebuie să utilizeze anumite tehnici de negociere. Avantajul în acest caz este acela că persoana condamnată se simte valorizată și devine motivată pentru schimbare.

- 3) Riscul săvârșirii unor noi infracțiuni/riscul de a pune în pericol siguranța publică.

Riscul de a comite noi infracțiuni reprezintă probabilitatea ca un condamnat să comită noifapte penale.

Estimarea riscului de recidivă este foarte importantă în activitatea de supraveghere și în general în activitatea de reintegrare întrucât pe baza acesteia se asigură managementului riscului, adică restrângerea gradului de libertate al condamnatului și stabilirea tipului și intensității intervenției.

Evaluarea riscului se face pe baza unor caracteristici sau factori regăsiți la nivelul persoanei condamnate care influențează sau pot influența comportamentul într-un sens pozitiv sau negativ.

Factorii la care se raportează evaluarea riscului de recidivă pot fi statici (nemodificabili, ex.: vîrsta) sau dinamici (care se pot schimba, ex.: locul de muncă).

Factorii statici pot fi definiți ca acele caracteristici identificate pe cale statistică la majoritatea persoanelor care aparțin unui grup sau unei populații țintă și pe baza cărora se fac predicții referitoare la comportamentul unei persoane care aparține unui asemenea grup.

Ca factori statici pot fi luați totuși în considerare sexul (majoritatea persoanelor care comit infracțiuni sunt de sex masculin), vîrsta la care persoana a comis prima infracțiune (este invers proporțională cu riscul de recidivă), vîrsta la prima condamnare (cu cît condamnarea a avut loc la o vîrstă mai fragedă, cu atît riscul de a comite noi infracțiuni este mai mare), numărul de condamnări anterioare (este direct proporțional cu riscul de recidivă). Pe cale statistică pot fi însă identificați și alți factori.

Factorii dinamici reprezintă anumite aspecte ale vieții condamnatului, aflate în transformare sau care se pot schimba și care influențează riscul de a comite noi infracțiuni; *aceste aspecte pot fi modificate prin intervenție.*

Importanța lor derivă din aceea că au o valoare, pondere și semnificație crescută în raport cu comportamentul persoanei, influențându-l într-un mod mai direct. Acești factori sunt importanți, întrucât asupra lor se poate interveni, iar prin intervenție se poate diminua probabilitatea ca persoana condamnată să mai comită infracțiuni. Totodată ei determină direcțiile de acțiune în vederea scăderii riscului de recidivă și reintegrării sociale a condamnatului. Plecînd de la aspectele din viața condamnatului care stau în spatele acestor factori, se poate stabili care sunt nevoile vizate pentru intervenție, dar și care sunt obiectivele intervenției și modalitatea de realizare a ei. Veniturile, relațiile dintre membrii familiei, nivelul de educație, consumul de alcool sunt doar cîțiva dintre factorii dinamici care au o semnificație în raport cu comportamentul infracțional.

Factorii statici și dinamici pot fi protectivi sau favorizanți în raport cu comportamentul infracțional.

Factorii protectivi sunt acei factori care scad probabilitatea ca persoană să mai comită infracțiuni. Ca exemplu, existența unui loc de muncă stabil constituie un factor inhibitor al

comportamentului infracțional, întrucât se pleacă de la premisa că veniturile obținute prin munca prestată permit într-o anumită măsură satisfacerea nevoilor individului.

Factorii favorizanți sunt cei care, dacă sunt identificați la nivelul unei persoane, determină o probabilitate crescută ca acea persoană să comită o infracțiune. Prin contrast cu exemplul anterior, putem constata că absența unui loc de muncă constituie un factor favorizant.

Modalitatea de estimare a riscului de recidivă presupune identificarea factorilor statici și dinamici, protectivi și inhibitori, prin analiza informațiilor culese prin interviu și prin alte modalități. Acești factori sunt evaluați din punct de vedere calitativ, ceea ce înseamnă că fiecărui factor trebuie să i se aprecieze și determine ponderea și semnificația pe care o au în raport cu comportamentul infracțional.

Punerea în balanță a factorilor protectivi, favorizanți, va determina implicit stabilirea gradului de risc identificat, iar în funcție de acesta se va realiza încadrarea condamnatului într-una din categoriile de risc: mic, mediu, mare.

4) Următorul capitol al planului va conține:

- natura și frecvența întrevederilor dintre consilier și condamnat (se stabilește în funcție de necesitățile identificate, nivelul riscului de recidivă, comportamentul condamnatului pe perioada supravegherii, modul în care respectă obligațiile impuse de instanță).

Frecvența întrevederilor este variabilă, iar în stabilirea ei se iau în considerare mai mulți factori precum hotărârea instanței de judecată, nevoile condamnatului și gradul de risc identificat, comportamentul condamnatului pe perioada de probațiune și modul în care respectă obligațiile impuse de instanță. Riscul de a comite noi infracțiuni și pericolul social pe care îl prezintă clientul este însă factorul esențial care va determina frecvența întrevederilor. Spre exemplu, în cazul în care condamnatul prezintă risc mare, frecvența întâlnirilor poate fi stabilită una sau două lunar. Dacă riscul scade, condamnatul dovedește încredere, iar activitatea de supraveghere se derulează de mai mult timp, atunci pot fi rare întrevederile.

Precizarea intervalelor de timp necesare întâlnirilor fixate (durata întrevederilor) este destul de importantă întrucât asigură o bună organizare atât pentru activitatea și timpului nostru, cât și pentru cele ale persoanei condamnate.

În ceea ce privește stabilirea locului întrevederii, aceasta este lăsată la libertatea consilierului. În general întâlnirile sunt fixate la sediul biroului. Este foarte important însă să cunoaștem și contextul de viață al condamnatului prin efectuarea unor vizite inopinate la domiciliu.

- implicarea condamnatului în diverse programe.

Tipul programului de intervenție poate fi stabilit de către instanță, prin hotărâre judecătorească sau de către biroul de probațiune. Alegerea programului concret în care va fi

implicată persoana condamnată poate fi realizată în funcție de mai multe criterii, cele mai importante fiind: 1. nevoile identificate și obiectivele stabilite în urma procesului de evaluare; 2. riscul de a comite noi infracțiuni, riscul pentru public, respectiv riscul de autovătămare sau sinucidere. Mai pot fi luate în considerare și alte criterii precum: natura infracțiunii comise; celelalte măsuri și, după caz, obligații stabilite prin hotărâre judecătorească; resursele interne ale persoanei condamnate, resursele biroului și cele ale comunității.

Există și o serie de elemente de procedură de care trebuie să ținem cont în alcătuirea planului de probațiune. Persoanei condamnate i se aduce la cunoștință conținutul planului de probațiune și i se înmânează o copie. Informarea cu privire la natura și conținutul principalelor activități, acțiuni ce trebuie îndeplinite în cadrul activității de supraveghere urmărește înțelegerea și obținerea consimțământului persoanei cu privire la derularea acestora.

b. Realizarea activităților de probațiune

Activitățile de probațiune se determină în funcție de necesități, gradul de risc identificat, precum și de numărul sau natura măsurilor și/sau obligațiilor stabilite de către instanța de judecată și durata termenului de probă. Activitățile de probațiune se pot referi la conlucrarea cu familia, voluntarii comunitari și reprezentanții societății civile, precum și cu organizațiile guvernamentale și neguvernamentale în vederea inițierii și derulării unor programe de resocializare, vizite la domiciliu, legătura permanentă cu persoanele și instituțiile care ar putea furniza date utile în vederea identificării, după caz, a locurilor de muncă disponibile, a cursurilor școlare, precum și a celor de calificare sau recalificare profesională.

III.1.6. Monitorizarea și evaluarea permanentă a cazului

Procesul de supraveghere presupune o permanentă monitorizare și evaluare a cazului, ceea ce înseamnă că se urmărește permanent modul în care condamnatul respectă măsurile/obligațiile ce îi revin, modificările apărute în situația sa și se apreciază în ce măsură aceste schimbări influențează riscul de a comite noi infracțiuni și perspectivele sale de reintegrare socială, astfel încât să putem adopta o serie de măsuri de intervenție.

Cel mai caracteristic aspect al acestei etape îl constituie întrevederile ce au loc periodic, la data stabilită de către consilierul de probațiune.

La fiecare întâlnire condamnatul trebuie să fie întrebat despre modul în care își respectă măsurile / obligațiile impuse de către instanță.

Atunci când persoanei condamnate i s-a impus respectarea uneia sau mai multora dintre obligațiile prevăzute de art. 90 alin. 6 Cod Penal RM, consilierul de probațiune va urmări următoarele aspecte:

- dacă condamnatul și-a schimbat domiciliul fără consimțământul organului competent;

- dacă a frecventat locul / locurile a căror frecventare i-a fost interzisă de către instanță;
- dacă urmează un program special de tratament sau consiliere în vederea reducerii comportamentului violent;
- dacă urmează programe probaționale;
- dacă acordă susținere materială victimei;
- dacă repară daunele cauzate în termenul stabilit de instanță;
- dacă execută un număr de ore de muncă neremunerată în folosul comunității.

Mijloacele de control, utilizate de către consilierul de probațiune pentru a supraveghea respectarea măsurilor sau obligațiilor impuse sunt:

- vizitele la domiciliul persoanei;
- vizite la locul de desfășurare a tratamentului ori a muncii neremunerate în folosul comunității, ori a programului ori în locurile a căror frecventare a fost interzisă persoanei;
- verificări în bazele de date, în evidențele altor instituții, privind cazierul, deschiderea dosarului pentru contravenții etc;
- solicitarea de caracterizări sau informații de la autorități locale sau alte instituții din comunitate privind comportamentul persoanei;
- legătura permanentă cu persoanele și instituțiile care ar putea furniza date utile în vederea identificării, după caz, a locurilor de muncă disponibile, a cursurilor școlare, precum și a celor de calificare sau recalificare profesională.

În cazul în care se constată că persoana condamnată nu a respectat măsurile / obligațiile impuse de instanță, consilierul de probațiune, responsabil de caz va acționa individualizat, în raport cu măsurile și obligațiile impuse de către instanță în sarcina persoanei condamnate.

Nerespectarea cu rea-voință a măsurilor și obligațiilor prevăzute la art. 90 al.6 Cod Penal RM este urmată, în toate cazurile, de aceeași procedură, prevăzută de capitolul IV din Instrucțiunea cu privire la organizarea activităților de probațiune sentențială și postpenitenciară în privința condamnaților adulți și minori, după cum urmează:

- ⇒ Consilierul de probațiune solicită informații, verifică veridicitatea acestor informații vizavi de nerespectarea obligațiilor;
- ⇒ Consilierul de probațiune solicită explicație de la condamnat cu referire la nerespectarea obligațiunii;
- ⇒ Consilierul de probațiune care constată neîndeplinirea măsurilor și/sau obligațiilor de către persoana supravegheată întocmește un raport care cuprinde un rezumat al procesului de supraveghere și face mențiuni cu privire la dovezile prin care se constată încălcarea obligației;

- ⇒ Consilierul de probațiune preîntâmpină în scris condamnatul privind necesitatea respectării obligațiunii;
- ⇒ Consilierul de probațiune înaintează în instanța de judecată un demers cu materialele corespunzătoare, solicitând anularea condamnării cu suspendarea condiționată a executării pedepsei sau anularea liberării condiționate de pedeapsă înainte de termen, în cazul încălcării sistematice a obligațiunii, de trei și mai multe ori.

Pe perioada supravegherii se poate regăsi situația schimbării domiciliului condamnatului în altă localitate în care un alt sbirou este competent să realizeze supravegherea. În acest caz, consilierul de probațiune expediază în biroul nominalizat, în termen de cel mult 3 zile lucrătoare, o solicitare prin care solicită confirmarea că condamnatul locuiește pe adresa indicată. Informația solicitată urmează să fie verificată în termen de cel mult 5 zile lucrătoare. După primirea confirmării în termen de 3 zile lucrătoare, dosarul personal se expediază după competență pentru continuarea activităților de probațiune. Această procedură este prevăzută de pct.2.2.8 secțiunea a 2-a capitolul II din Instrucțiunea cu privire la organizarea activităților de probațiune sentențială și postpenitenciară în privința condamnaților adulți și minori.

În această etapă de monitorizare și evaluare dacă se constată existența unor modificări semnificative în situația persoanei condamnate, care impun noi obiective și metode de intervenție, care influențează riscul sau care necesită modificarea frecvenței întrevederilor consilierul responsabil de caz trebuie să procedeze la revizuirea planului de probațiune.

III.1.7. Încheierea supravegherii

Încheierea supravegherii reprezintă o etapă a evaluării și a concluziilor finale în care se face analiza întregii perioade de probațiune și se realizează un bilanț al rezultatelor obținute în procesul de reintegrare socială a persoanei condamnate.

În cadrul acestei etape are loc ultima întrevedere cu condamnatul.

Este momentul în care, împreună cu condamnatul, se va revizui întregul proces de supraveghere, astfel încât să identificăm beneficiile, nevoile sau problemele care au fost acoperite, precum și cele care au rămas nerezolvate, astfel încât să se poate trage concluzii cu privire la eficiența procesului de supraveghere prin raportarea obiectivelor inițiale la rezultatele înregistrate.

Există și cazul în care o serie de probleme sau nevoi ale condamnatului rămân nerezolvate, iar perioada de supraveghere se încheie și persoana condamnată nu mai poate beneficia de serviciile ce i-au fost oferite. În această situație, dacă este cazul și este posibil, este indicat să se îndrume beneficiarul către alte servicii sau instituții publice corespunzătoare.

Este foarte important ca persoanei condamnate, în cadrul ultimei întrevederi de supraveghere, să i se atragă atenția asupra consecințelor comportamentului său, în cazul în care va comite o nouă infracțiune și va fi încurajat să respecte legea. Este o ultimă ocazie de responsabilizare a clientului care ar trebui să înțeleagă foarte clar că dacă va comite o nouă infracțiune șansa de a primi o nouă pedeapsă neprivativă de libertate este redusă.

Tot în cadrul ultimei etape de supraveghere trebuie întocmit raportul final de supraveghere.

Acesta cuprinde concluzii referitoare la modul de îndeplinire a măsurilor/obligățiilor impuse de instanța de judecată, dar și alte informații cum ar fi: date de identificare ale condamnatului, informații privind sentința penală, comportamentul pe perioada supravegherii, modificări semnificative apărute în situația beneficiarului pe perioada supravegherii.

În final are loc închiderea cazului și operarea în registrele de evidență ale biroului.

ASISTENȚA ȘI CONSILIEREA

IV.1. NOȚIUNE DE ASISTENȚĂ ȘI CONSILIERE. PRINCIPII CE GHIDEAZĂ ACTIVITATEA DE ASISTENȚĂ ȘI CONSILIERE

În vederea susținerii procesului de reintegrare socială, a celui de schimbare comportamentală, consilierii de probațiune oferă servicii de sprijin, din perspectiva asistenței și consilierii.

Scopul activității de asistență și consiliere este subsumat scopului activității de probațiune și anume:

- reintegrarea socială a persoanelor care au săvârșit infracțiuni,
- întărirea gradului de siguranță socială,
- prevenirea săvârșirii de noi infracțiuni.

Asistarea este un demers specializat de acordare de ajutor de către o persoană specializată unei alte persoane aflate în imposibilitatea momentană sau permanentă de a-și rezolva problemele, prin facilitarea accesului la resursele comunității.

Consilierea este o metodă care, prin utilizarea optimă a relației interpersonale “consilier-client”¹ facilitează cunoașterea, dezvoltarea, acceptarea emoțională, maturizarea și mobilizarea optimă a resurselor personale în vederea formulării și rezolvării unor probleme specifice și luării unor decizii.

Asistarea se constituie într-un proces de întrajutorare profesională care se realizează prin o serie de metode și tehnici, dintre care: consilierea, medierea, consultanța, psihoterapia. Toate aceste intervenții conturează domeniul asistării.

Preluarea în textul Legii Nr.8 din 14.02.2008 cu privire la probațiune art.2/7 a ambilor termeni în formula “*asistența și consilierea*” poate fi interpretată din prisma intenției de a „alătura” activitatea de dezvoltare a particularităților personale și de mobilizare a resurselor interne, prin activitatea de consiliere, cu cea de facilitare a relaționării cu mediul și creșterea accesului la resursele comunității asigurate, în special prin activitatea de asistare.

Activitatea de asistare și consiliere este esențială în îndeplinirea scopului probațiunii. Ele trebuie să fie ghidate de principiile de eficiență. Aceste principii de eficiență, cu valabilitatea deja verificată, sunt:

- ❖ Principiul nevoii criminogene: “Programele de intervenție sau intervențiile care țintesc factorii în legătură directă cu infracțiunea au o probabilitate mai mare de eficiență”
- ❖ Principiul riscului: “Intensitatea și durata intervenției trebuie să fie direct corelate cu nivelul riscului; astfel, pentru un risc crescut, se impun programe de intensitate crescută și durată mai lungă”
- ❖ Principiul responsivității: “Eficiența programelor de intervenție/intervențiilor care corespund stilului de învățare al beneficiarului și al consilierului este direct proporțională cu angajarea beneficiarului ca participant activ”
- ❖ Principiul integrității: “Intervenția trebuie să fie riguros condusă și furnizată, respectându-se coerența.

În derularea activității de asistență și consiliere, se urmărește:

- a) corectarea comportamentului infracțional prin conștientizarea de către subiecții probațiunii a faptei săvârșite, a consecințelor acesteia și asumarea responsabilității pentru fapta comisă;
- b) motivarea subiecților probațiunii în vederea dezvoltării responsabilității și autodisciplinii;
- c) elaborarea și derularea unor programe eficiente de asistență și consiliere a subiecților probațiunii în funcție de nevoile identificate ale acestora;
- d) sprijinirea subiecților de probațiune în vederea satisfacerii unor nevoi speciale referitoare la educație, pregătire profesională, loc de muncă, locuință, grup de prieteni.

Procesul de asistență și consiliere are o desfășurare în timp, sub forma a patru stadii:

1. Construirea relației „consilier-client”,
2. Investigarea,
3. Elaborarea și implementarea planului de asistență și consiliere,
4. Evaluarea eficienței intervenției.

IV.2. INVESTIGAREA. ARII DE INVESTIGARE. TEHNICI DE INVESTIGARE UTILIZATE

Persoanele investigate sînt beneficiarii procesului de asistență și consiliere în cadrul biroului de probațiune, care include toate categoriile de persoane care au calitatea de subiect al probațiunii, reglementată prin Legea Nr.8 din 14.02.2008 cu privire la probațiune.

Pornind de la faptul că finalitatea procesului de asistență și consilierea este reintegrarea persoanei care a săvârșit infracțiuni, am putea afirma că se investighează tot ceea ce este relevant pentru procesul de reintegrare socială. De aceea, în procesul de asistență și consiliere, investigarea este ghidată de 10 arii majore, date consilierului de probațiune ca potențial semnificative, lui revenindu-i rolul de a descoperi împreună cu beneficiarul elementele

constitutive ale fiecărei arii și ponderea semnificației fiecărui element în procesul de reintegrare socială.

ARII DE INVESTIGARE	ELEMENTE SEMNIFICATIVE
<p>I. COMPORTAMENTUL INFRAȚIONAL</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Natura, tipul infracțiunii - Antecedentele penale, condamnările anterioare, modalitatea de executare - Momente de decizie, rolul jucat în comiterea infracțiunii, poziția în grup, contribuția (în ce măsură I-a aparținut inițiativa) - Starea mentală/emoțională în momentul comiterii, gradul de răspundere - Sentimente/gânduri în timpul comiterii infracțiunii - Accesorii și influențe (ex. utilizarea de unelte, arme; influența alcoolului, drogurilor) - Legătura cu victima, atitudinea imediată și ulterioară față de victimă (regret, remușcare, muștrări de conștiință, repararea daunelor), disponibilitatea de a participa la un proces de mediere/împăcare - Reacții din partea mediului (acceptare, etichetare, blamare), reacțiile clientului la reacțiile din partea mediului - Riscul de recidivă - Disponibilitatea și posibilitățile de schimbare comportamentală
<p>II. LOCUL DE MUNCĂ</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Activități curente, tipul muncii, forma de prestare, cine este angajatorul - Relații la locul de muncă, atitudinea față de autorități și față de colegi, nivelul abilităților sociale - Istoricul locurilor de muncă în ultimii 5 ani, motivele fluctuației, experiența locului de muncă actual - Piedici, dorințe, așteptări, perspective - Oportunități/restricții în obținerea altui loc de muncă - Legătura dintre locul de muncă și infracțiune - Disponibilitatea și posibilitățile de schimbare a comportamentului
<p>III.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Pregătirea actuală (elev, student, curs de calificare) și istoricul

<p>NIVELUL DE INSTRUCȚIE ȘI EDUCAȚIE</p>	<p>pregătirii (cursuri, diplome, întreruperi, situația școlară, performanțe, eșecuri)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Relații cu profesorii, colegii, locul ocupat în grup - Implicarea părinților în pregătire, atitudinea față de procesul de pregătire - Cum resimte tipul și nivelul pregătirii pe care o deține sau o urmează - Cum resimte tipul și nivelul educației pe care a primit-o - Oportunități/restricții legate de procesul de pregătire și educație - Legătura dintre educație/pregătire și infracțiune - Disponibilitatea și posibilitățile de schimbare comportamentală
<p>IV. TIMPUL LIBER</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Modalități de petrecere a timpului liber (organizat în centre pentru tineret, discotecă, bar, cafenele, localuri care predispun la consumul de droguri, săli de jocuri mecanice sau electronice, bufete/fast food, hoinăreală, cu prietenii, acasă, hobby-uri, sport/cluburi sportive) - Orarul, abilitatea de organizare a timpului personal - Relațiile sociale - Cum resimte timpul liber - Legătura dintre petrecerea timpului liber și infracțiune - Disponibilitatea și posibilitățile de schimbare comportamentală
<p>V. SITUAȚIA FINANCIARĂ</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Sursele și nivelul venitului - Precizarea cheltuielilor (fixe, de întreținere, rezerve, bani de buzunar) - Datorii, creditori, garanții pentru plata datoriilor, întârzieri de plată, restanțe - Modalități de plată a datoriilor (periodicitate, prin intermediul cărei instituții, persoane) - Modalități de folosire a banilor - Cum resimte propria situație financiară - Legătura dintre situația financiară și infracțiune - Disponibilitatea și posibilitățile de schimbare comportamentală
<p>VI. LOCUIȚA</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Condiții de locuit (proprietate, chirie, pensiune, cu părinții, cămin/adăpost, cu prietenii, pe stradă)

	<ul style="list-style-type: none"> - Încercări de a obține o locuință, rezultate înregistrate - Relații cu persoanele cu care locuiește (conflicte, nivelul abilităților sociale) - Cum resimte propria situație locativă - Legătura dintre situația locativă și infracțiune - Disponibilitatea și posibilitățile de schimbare comportamentală
VI. SĂNĂTATEA FIZICĂ	<ul style="list-style-type: none"> - Probleme legate de sănătate (tratamentul sub care se află, periodicitatea controalelor medicale, atitudinea față de starea sănătății sale) - Restricții privind funcționarea (disabilități locomotorii sau afecțiuni cronice) - Cum resimte propria stare de sănătate - Legătura dintre stare de sănătate fizică și infracțiune - Disponibilitatea și posibilitățile de schimbare comportamentală
VIII. SĂNĂTATEA MINTALĂ /EMOȚIONALĂ	<ul style="list-style-type: none"> - Natura problemelor mintale/emoționale - Problemele sunt tratate, cum și de către cine, istoricul tratamentului (ambulatoriu, rezidențial), documente care să ateste problemele - Restricții privind funcționarea (natura, intensitatea problemei) - Aspecte conexe (lipsa abilităților sociale, stress, tensiune, agresivitate, conflicte, anxietate, depresie, gânduri sau tentative de suicid) - Felul cum resimte sănătatea sa mentală/dezvoltarea sa emoțională (cu luarea în considerare și a aspectelor culturale) - Legătura dintre stare de sănătate mintală/emoțională și infracțiune - Disponibilitatea și posibilitățile de schimbare comportamentală
IX. DEPENDENȚELE (ALCOOL; DROGURI, JOCURI DENOROC)	<ul style="list-style-type: none"> - Date privind consumul (tipul substanței/ cantitatea/ frecvența) - Costurile consumului (materiale, fiziologice, psihologice, sociale) - Istoricul consumului și istoricul tratamentului - Modificări comportamentale sub incidența dependenței - Legătura dintre dependență și infracțiune - Disponibilitatea și posibilitățile de schimbare comportamentală
X.	<ul style="list-style-type: none"> - Structura familiei

RELAȚIILE	<ul style="list-style-type: none"> - Situația familială (poziția , atmosfera, relațiile, problemele intrafamiliale) - Stilul parental, modul de creștere, climatul pedagogic - Valorile promovate și restricțiile impuse - Rețeaua socială (rude, prieteni) și natura problemelor de relaționare (inclusiv aspecte legate de viața sexuală) - Felul cum resimte problemele sale de relaționare - Nivelul și tipul abilităților sociale - Legătura dintre sistemul relațional în care este angrenat și infracțiune - Disponibilitatea și posibilitățile de schimbare comportamentală
-----------	---

Instrumentul principal în activitatea de explorare este interviul. Se disting trei funcții ale interviului:

- de explorare,
- de diagnostic sau evaluare,
- terapeutică sau pentru facilitarea schimbării.

În timpul intervenției cele trei funcții pot să se succedă sau să se îmbine, să se completeze în atingerea scopului interviului.

O bună evaluare reprezintă fundamentul unei bune intervenții. Evaluarea ca secvență a procesului de asistență și consiliere, are două dimensiuni:

- a) o dimensiune arborescentă, cuprinzând totalitatea rezultatelor înregistrate prin incursiunea în cele zece arii de investigare prezentate anterior
- b) o dimensiune convergentă, concretizează într-un set de informații relevante cu privire la nevoile criminogene, problemele cu care se confruntă beneficiarul, strategiile de rezolvare, stilul de învățare, circumstanțele de viață, gândurile, trăirile și comportamentele generate de aceste circumstanțe, precum și într-un set de prezumții cu privire la riscul de recidivă și perspectivele de reintegrare socială

Dimensiunea convergentă a evaluării este cea valorificată de consilierul de probațiune în realizarea unei intervenții eficiente, ghidată de cele patru principii de eficiență a intervenției (Principiul nevoii criminogene, Principiul riscului, Principiul responsivității și Principiul integrității).

Investigarea nu reprezintă o simplă inventariere a problemelor și resurselor condamnatului, dar și o ierarhizare și o analiză a relevanței lor în procesul de schimbare comportamentală și reintegrare socială.

Activitatea de investigare a condamnatului este realistă atunci când se anticipează și se ia în considerare o gamă variată de răspunsuri: comportamentale, cognitive, emoționale și fiziologice.

Tehnicile de investigare utilizate de consilierul de probațiune se referă la:

1. Ascultarea activă, reflexivă,
2. Transformarea întrebărilor conclusive în întrebări deschise,
3. Tehnici de întreținere.

1. Ascultarea activă, reflexivă

O bună ascultare este o abilitate fundamentală în evaluarea situației persoanei asistate și a problemelor cu care se confrună. Această tehnică presupune receptarea activă a mesajului și aprofundarea domeniilor investigate. Se recomandă utilizarea frecventă a afirmațiilor beneficiarului, în favoarea întrebărilor consilierului, care pot întrerupe expunerea.

Aspecte practice pentru realizarea ascultării active:

- confirmați că ați înțeles,
- nu schimbați frecvent subiectul,
- nu vorbiți despre propria persoană,
- repetați cuvintele cheie (afirmarea),
- parafrazați ideile principale,
- sumarizați informația.

2. Transformarea întrebărilor conclusive în întrebări deschise

Întrebările conclusive sunt cele în care este deja conținut și oferit răspunsul, sub forma unei afirmații sau negații (întrebări la care clientul nu poate să răspundă decât prin da sau nu.

3. Tehnici de întreținere

Consilierul de probațiune în procesul de intervievare, pentru a asigura eficiența activității de investigare trebuie să țină cont de trei nivele: conținutul, procedura și climatul.

3.1. Tehnici utilizate la nivelul conținutului:

- Definirea termenilor

Tehnica presupune asigurarea înțelegerii ideilor expuse în cadrul interviului, a cuvintelor noi. Condamnatul ar putea avea dificultăți în a înțelege termenii folosiți de consilier, acesta din urmă are obligația de a-și adapta discursul la nivelul de înțelegere și dezvoltare intelectuală al persoanei asistate.

- Reformularea (reflectarea, parafrizarea)

Această tehnică constă în reformularea spuselor persoanei consiliate pentru a verifica înțelegerea corectă a punctului de vedere exprimat. Simpla ei utilizare este în măsură să faciliteze consensul asupra celor discutate.

- Rezumatul (sumarizarea)

Reformularea vizează elementele ce privesc atingerea obiectivelor, astfel că necesită o elaborare mai amplă și implică și contribuția consilierului (consilierul poate utiliza, pentru realizarea rezumatului sinteză, inclusiv concluziile sale din întâlnirile precedente de asistență și consiliere cu același beneficiar).

- **Explicitarea (parafrizarea)**

Explicitarea constă în transformarea unui mesaj concis exprimat într-unul explicit și, în acest fel, verificarea faptului dacă a fost înțeleasă semnificația exactă a mesajului.

3.2 Tehnici de organizare utilizate la nivelul procedurii

În ceea ce privește procedura activității de evaluare, relația „consilier-client” presupune o serie de interacțiuni și tehnici de organizare. Rațiunea utilizării unor tehnici de organizare a investigației rezidă în necesitatea reglării implicării părților.

- **Acordarea cuvântului**

Această tehnică constă în simplul fapt de a acorda dreptul la cuvânt condamnatului și fiecărui participant (în cazul evaluării realizate în grup) care dorește să se exprime. În cazul unei discuții față în față, acordarea dreptului la cuvânt se realizează mutual, fără precizări în acest sens, respectând cursul firesc al dialogului. Specificul tehnicii în grupurile de promovare a schimbării comportamentale constă în faptul că, în principiu, toți membrii grupului își vor exprima părerea despre același aspect sau vor descrie ce simt despre subiectul discutat. În acest sens pot varia criteriile de participare: acordarea cuvântului celui care se oferă primul; acordarea cuvântului într-o anumită ordine.

- **Provocarea participării**

Procedura constă în provocarea implicării persoanelor care se exprimă mai greu. Pauzele mari apărute în lucrul de grup constituie bariere în procesul de relaționare verbală iar în cazul unui interviu de investigație individual, comunicarea verbală defectuoasă sărăcește de conținut investigația.

- **Temperarea participării**

Tehnica presupune temperarea persoanelor intervievate care au tendința de a monopoliza discuția. În măsura în care îi vom arăta persoanei care este motivul pentru ce se caută temperarea ei, vom avea mai multe șanse să-i obținem colaborarea.

- **Sensibilizarea la timp**

Acest procedeu constă în sensibilizarea persoanei intervievate asupra timpului destinat sarcinilor și repartizarea timpului pe măsură ce investigația progresează. Se procedează la stabilirea timpului pe care vrem să-l consacram întrevederii.

3.3 Tehnici de facilitare utilizate la nivelul climatului

În vederea asigurării unui climat favorabil evoluției evaluării, tehnicile de facilitare își dovedesc utilitatea.

- Exteriorizarea

Exteriorizarea sentimentelor și emoțiilor este de natură să favorizeze interacțiunea. Pentru a facilita analiza comportamentului delincvent, este nevoie de facilitarea prealabilă a procesului de exteriorizare a gândurilor și sentimentelor ce au stat în spatele comportamentului delincvent. În spatele comportamentului antisocial se află emoții negative. Comprimate și reținute, aceste emoții negative devin dureroase și potențează reacțiile negative împotriva celorlalți (revoltă, frustrare, învinovățire). Stimularea exprimării sentimentelor - prin reflectarea acestora, reprezintă câteva dintre cele mai importante tehnici de facilitare, care oferă informații consilierului despre lumea interioară a beneficiarului.

- Focalizarea

Tehnica constă în îndreptarea atenției spre lumea emoțiilor și sentimentelor, astfel încât semnificația a ceea ce este trăit se degajă în câmpul conștiinței.

- Distragerea atenției

Tehnica presupune evitarea tensiunilor în cadrul întrevederii și evitarea unei confruntări pe care clientul sau grupul nu ar putea să o integreze.

- Obiectivarea

Obiectivarea reacțiilor, ceea ce presupune eliberarea conținutului lor de încărcătura socio-emoțională care le însoțește.

IV.3. ELABORAREA UNUI PLAN DE ACȚIUNE SAU INTERVENȚIE

Intervenția pornește de la definirea unei nevoi și stabilirea unor pași de parcurs în acoperirea ei. În acest fel, orice planificare are în vedere stabilirea unor obiective și a unor măsuri, acțiuni care să asigure atingerea obiectivelor (tipuri de activități, metode, tehnici și resurse).

Astfel, un plan de intervenție (probațiune) conține un scop, în vederea atingerii scopului propus se stabilesc obiective. Obiectivele propuse trebuie să fie specifice, să fie măsurabile, concrete, realiste, să se încadreze în temene.

Pentru îndeplinirea obiectivelor propuse vor fi întreprinse activități și acțiuni. Stabilirea obiectivelor este foarte importantă și pentru definirea priorităților și identificarea resurselor necesare intervenției în vederea schimbării (care pot fi materiale, umane, financiare, administrative).

Periodicitatea evaluării obiectivelor și a acțiunilor permite revizuirea acestora și a întregului plan de intervenție. Evaluarea finală este reperul modului în care estimarea nevoilor a

fost realizată, planificarea și implementarea intervenției fiind bazată pe aceste nevoi.

Implementarea planului de intervenție

Este nevoie de o activitate susținută a consilierului de probațiune, de înregistrare și gestionare a oscilațiilor motivaționale ale beneficiarului, pe toată durata procesului de asistență și consiliere.

Se vor estima perioada de timp și măsura în care nevoile identificate pot fi acoperite numai prin intervenția organului de probațiune sau în colaborare cu organizații neguvernamentale, instituții publice și /sau private ori cu persoane fizice sau juridice.

Dacă în urma parcurgerii activităților planificate, nevoile persoanei nu sunt acoperite în măsura stabilită, sau în perioada de timp estimată, procesul de ajutor se reia, prin revizuirea obiectivelor și a activităților propuse, rezultatele înregistrate (pozitive sau negative) constituind repere, puncte de învățare pentru noul demers.

Cel puțin o dată la 6 luni sau ori de câte ori se înregistrează o modificare în procesul de reintegrare socială a persoanei condamnate, se întocmește un alt plan.

Colaborarea interinstituțională

În vederea atingerii obiectivelor procesului de asistență și consiliere a persoanelor condamnate, biroul de probațiune poate încheia parteneriate cu persoane fizice sau juridice, instituții guvernamentale sau organizații neguvernamentale, în funcție de gradul de disponibilitate și de resursele comunității locale.

La inițierea unei relații de parteneriat, este necesar de a identifica clar natura problemelor care urmează a fi soluționate. După care se va determina dacă există o instituție care poate să-și asume responsabilitatea, spre a fi implicată în soluționarea problemelor.

Din categoria instituțiilor cu care majoritatea birourilor de probațiune colaborează, enumerăm cu titlu exemplificative:

- ✓ agenția de ocupare a forței de muncă;
- ✓ direcția asistență și protecție a drepturilor copilului;
- ✓ direcția de învățământ;
- ✓ instituții de învățământ;
- ✓ direcția de sănătate publică;
- ✓ organul de poliție;
- ✓ instanțele de judecată;
- ✓ procuratura;
- ✓ administrația publică locală;
- ✓ direcția de documentare a populației;

- ✓ oficiul stare civilă;
- ✓ centre de resurse și informare pentru adolescenți;
- ✓ centre de informare și sănătate pentru tineri;
- ✓ organizații nonguvernamentale;
- ✓ biserici, alte organizații religioase, de caritate;
- ✓ instituții private, agenți economici.

Colaborarea dintre serviciile de probațiune și comunitate se realizează conform următoarelor principii:

- tratarea cu demnitate și respect a subiectului probațiunii și a persoanelor implicate în activitatea de parteneriat,
- acordarea de servicii pentru acoperirea nevoilor specifice ale subiectului probațiunii,
- atitudine nediscriminatorie față de subiectul probațiunii,
- evaluarea periodică a operativității și eficienței colaborării,
- principiul transferului de imagine,
- principiul transparenței,
- posibilitatea rezilierii unilaterale a acordului în cazul apariției unor situații speciale ,
- principiul concentrării activităților și a informării reciproce;
- atragerea și implicarea altor parteneri,
- principiul confidențialității,
- principiul pregătirii profesionale în comun a instituțiilor partenere.

Parteneriatul reprezintă unul dintre cele mai importante principii care guvernează activitatea de probațiune în general și activitatea de asistență și consiliere în mod special. Acordul de colaborare poate fi considerat un document procedural, întrucât relevă modul și termenii în care se oficializează relația de parteneriat dintre un birou de probațiune și instituția din comunitate.

Conform punctului 3.14, capitolul III din Instrucțiunea cu privire la organizarea activităților de probațiune sentințială și postpenitenciară în privința condamnaților adulți și minori, pentru acordarea tuturor tipurilor de asistență birourile de probațiune semnează, în mod obligatoriu, acorduri de colaborare cu toți partenerii locali.

Acordul de colaborare va cuprinde:

- *Părțile semnatare,*
- *Obiectul acordului,*
- *Scopul colaborării,*

- *Tipul serviciilor,*
- *Durata acordului,*
- *Obligațiile părților,*
- *Data încheierii acordului,*
- *Semnătura părților.*

La nivel de asistență consilierul responsabil de caz are următoarele responsabilități:

- identifică pe plan local unitățile, instituțiile sau specialiștii care prestează anumite servicii de asistență și consiliere;
- motivează subiecții de probațiune;
- mediază între instituțiile și /sau specialiștii identificați și subiecții probațiunii;
- monitorizează derularea asistenței, prezența beneficiarilor;
- înștiințează șeful biroului de probațiune în cazul neîndeplinirii de către condamnat a obligației stabilite;
- evaluează eficiența asistenței și consilierii pentru subiectul de probațiune; raportează.

În concluzie, colaborarea interinstituțională este importantă pentru că:

- o singură instituție nu poate dispune de expertiză în toate domeniile,
- se evită punerea în practică a unor intervenții / abordări din perspectiva uni-disciplinară,
- schimbul de informații între specialiștii care au analizat aceeași problemă conduce la valorificarea tuturor informațiilor și alegerea unei modalități eficiente de intervenție,
- sarcinile /responsabilitățile specifice conduc la eficientizarea intervenției,
- ierarhizarea responsabilităților profesioniștilor la un anumit nivel al intervenției permite integrarea diverselor demersuri într-o intervenție unitară, structurată într-o manieră holistică,
- interesul de recuperare trebuie să fie al întregii comunități.

MODEL DE ACOR DE COLABORARE

Părțile semnatare: _____

Biroul de probațiune _____

Agencia Teritorială *pentru* Ocupare a Forței de Muncă (ATO FM) din _____

Obiectul protocolului: *Colaborarea părților în:* derularea planurilor de probațiune, derularea unor programe speciale de reinserție socială.

Scopul colaborării: întărirea gradului de siguranță comunitară, prevenirea săvârșirii din nou a unor infracțiuni, reintegrarea în comunitate a persoanelor care au săvârșit infracțiuni.

Grupul-țintă:

- persoane liberate de răspundere penală, liberate de pedeapsă penală, precum și cele grațiate, care necesită asistență și consiliere.

Tipul de servicii specializate de care pot beneficia persoanele menționate la categoria grup-țintă: orientare profesională, urmarea unor cursuri de calificare/recalificare profesională, identificarea unor locuri de muncă conforme cu nivelul de pregătire, abilități, cunoștințe și deprinderi ale persoanei beneficiare de servicii de asistare.

Durata acordului: se stabilește la nivel local.

Obligațiile părților:

Biroul de probațiune se va angaja:

- să identifice nevoile persoanei sancționată în ce privește încadrarea sau calificarea în câmpul muncii pentru a garanta astfel continuitatea și finalitatea procesului de asistare;
- să motiveze persoana sancționată în conștientizarea nevoii de a obține un loc de muncă, iar ulterior acestui proces să o refere către ATO FM.

ATO FM se va angaja:

- să înainteze birourilor de probațiune lista și perioada de desfășurare a cursurilor de calificare organizate și susținute din bugetul propriu sau în parteneriat cu alte organizații sau agenți economici de pe plan local;
- să înainteze birourilor de probațiune lista locurilor de muncă, precum și orice informații în eventualitatea organizării anumitor evenimente în legătură cu bursa locurilor de muncă;
- să orienteze persoana condamnată, aflată în evidențele birourilor de probațiune, în a opta pentru cursul de calificare sau, după caz, pentru locul de muncă adecvat cunoștințelor, abilităților și deprinderilor acesteia.

Data încheierii protocolului

Semnătura părților

PROGRAME PROBAȚIONALE

Esența muncii în probațiune se situează în cadrul segmentului de asistență și consiliere, de a cărui eficacitate se leagă în mod direct reintegrarea în societate a persoanelor care au comis infracțiuni. Percepția generală a sistemelor de probațiune moderne reflectă nevoia imperioasă de a implementa în lucrul cu persoanele care au comis infracțiuni programe specializate, cu o structură bine organizată, care să aibă la bază cercetări privind cauzele și remediile pentru comportamentul infracțional.

Pentru a putea include un condamnat într-un program este necesar ca acesta să fie încredințat în supravegherea biroului de probațiune prin hotărâre judecătorească definitivă. Este posibil ca instanța să impună persoanei condamnate, prin intermediul obligației prevăzute în art.90 al.6 Cod Penal, precum și ca măsura de constrângere cu caracter educativ în art.104 Cod Penal, să participe la programul probațional. În lipsa unei asemenea prevederi, consilierilor le revine sarcina de a motiva beneficiarii care întrunesc condițiile de eligibilitate pentru a-și da acordul participării la program. În acest sens, consilierul trebuie să cunoască bine situația beneficiarului și să-i prezinte programul într-o manieră ușor de înțeles, accentuând câștigurile în plan personal, în urma participării. Programul poate demara la scurt timp de la intrarea în supraveghere a persoanei condamnate, dar și după parcurgerea unei perioade de timp de la debutul supravegherii.

Scopul general al programului are la bază motivarea condamnatului în dezvoltarea responsabilităților, ghidarea în dezvoltarea autodisciplinei, schimbarea comportamentului infracțional, conștientizarea faptei săvârșite cât și asumarea responsabilității pentru fapta comisă, ca rezultat, contribuie la reducerea recidivei, crearea și dezvoltarea abilităților sociale, cât și reintegrarea în societate a persoanelor aflate în conflict cu legea.

Programele probaționale sunt bazate pe terapie comportamentală, având succes și rezultate pozitive în mai multe țări. Abordarea este interactivă, consilierul de probațiune acordând asistență beneficiarilor pentru ca aceștia să poată identifica de sine stătător argumentele pentru schimbare.

Programele probaționale în privința subiecților probațiunii se derulează de către biroul de probațiune, după aplicarea de către instanța de judecată a obligației „să participe la programe probaționale”. Tipul programului probațional se stabilește de către consilierul de probațiune, după evaluarea psihosocială și a riscului de recidivă. Până la desfășurarea orelor de program, psihologul efectuează o consiliere individuală cu subiectul probațiunii în vederea analizei

percepției față de obligația aplicată, evaluării psihosociale, aprecierii nivelului de cultură generală, predispoziției persoanei de a participa la program sau de a comite alte infracțiuni.

Programele probaționale sunt derulate de către consilierul de probațiune, psiholog al biroului de probațiune.

Consilierul de probațiune stabilește data începerii programului, fie individual sau în grup.

În situația întreruperii programului, din diverse motive, este indicată continuarea sa imediat ce este posibil, dacă nu au trecut mai mult de câteva săptămâni și în urma recapitulării temeinice a ședințelor parcurse. Dacă perioada este mai mare, se recomandă reluarea programului de la început.

În cazul în care, subiectul probațiunii se eschivează de la frecventarea programului probațional sau de consiliere, după prima absență nemotivată consilierul de probațiune întocmește un raport de constatare, iar la prezentarea subiectului solicită o explicație și îi aplică o avertizare scrisă.

În cazul eschivării sistematice, de două sau mai multe ori de la orele de program, consilierul de probațiune înaintează în instanța de judecată/procurorului un demers cu materialele corespunzătoare, solicitând anularea liberării de pedeapsă cu trimiterea executării pedepsei cu închisoarea sau anulării măsurilor educative.

În cazul în care, în perioada de probațiune este necesară schimbarea programului probațional sau repetarea celui precedent, consilierul de probațiune implică subiectul probațiunii în programul probațional, împreună cu alți participanți.

După finalizarea programului probațional, consilierul de probațiune întocmește o evaluare a subiectului probațiunii pentru stabilirea sporirii sau diminuării comportamentului violent și impactului programului asupra persoanei. Este necesară monitorizarea atentă a rezultatelor obținute, atât din punct de vedere calitativ, cât și cantitativ. De asemenea, după finalizarea programului, consilierul poate relua anumite aspecte ce pot sprijini beneficiarul (de ex. stabilirea unui nou obiectiv, recapitularea pașilor de rezolvare a problemelor etc.).

Programele probaționale implementate în cadrul Probațiunii:

1. *Program probațional de acordare a Asistenței psihosociale la etapa prezentințială;*
2. *Motivația spre schimbare;*
3. *Programul de intervenție pentru reducerea comportamentelor infracționale ale adolescenților aflați la risc;*
4. *Program de consiliere individuală pentru persoanele care au săvârșit infracțiuni "Unul la Unul"*
5. *Program de diminuare a agresivității;*
6. *Programul de consiliere a agresorilor familiari*

7. *Program de reducere a abuzului de substanțe (PRAS);*
8. *Programul Drink & Drive Moldova;*
9. *Programul de pregătire pentru liberare a persoanelor care execută o pedeapsă privativă de libertate;*
10. *Program educativ "Cetățenie activă";*
11. *"Program probațional primar obligatoriu: stagiul de formare civică și trainingul vocațional,,*

V.1.PROGRAM DE ASISTENȚĂ LA ETAPA PRESENTINȚIALĂ

1. „Program de asistență psihosocială la etapa presentințială (individualizat)”

Acordarea asistenței psiho-sociale la etapa presentințială, mărește șansele de reintegrare sau de resocializare subiectului probațiunii la această etapă.

Asistența psiho-socială trebuie să se adreseze subiectului probațiunii abordând orice probleme asociate, de natură medicală, psihologică, socială, vocațională și juridică.

Asistarea psiho-socială se realizează numai *la solicitarea* subiectului probațiunii, astfel unul din cele mai importante roluri ale consilierului de probațiune este aceea, de a-și motiva subiectul probațiunii să participe la activitățile de asistare psihosocială.

Scopul programului:

- minimalizarea riscului de recidivă;
- evaluarea și planificarea intervenției;
- oferirea ajutorului imediat, pentru specificarea concretă a problemelor și evaluare a acestora.

Grupul țintă: subiecții probațiunii la etapa presentințială: bănuit/învinuit/inculpat.

Probațiunea presentințială:

- în cadrul probațiunii presentințiale, în privința bănuitului, învinuitului, inculpatului care a împlinit vârsta de răspundere penală se întocmește referat presentințial de evaluare psihosocială a personalității.
- referatul presentințial de evaluare psihosocială a personalității se întocmește la demersul organului de urmărire penală, al procurorului sau al instanței de judecată.
- în privința unui minor, referatul presentințial de evaluare psihosocială a personalității se întocmește în mod obligatoriu, conform legislației.
- în probațiunea presentințială se acordă asistență și consiliere subiectului probațiunii. (Legea cu privire la probațiune, art. 8).

Algoritmul programului:

- Solicitarea din partea organului de drept;
- Registru;
- Identificarea subiectului de probațiune;
- Evaluarea (stabilirea necesităților);
- Cererea scrisă;
- Planul de asistență;
- Referire;
- Monitorizare;
- Generalizarea datelor (minori/adulți);
- Raportarea.

V.2. PROGRAME COGNITIV-COMPORTAMENTALE

2. *Programul probațional „Motivația spre schimbare”*

Programul ajută la procesul de autocunoaștere și realizare a schimbărilor pozitive în scopul îmbunătățirii calității vieții și se adresează tinerilor ce promovează conștiința de sine și o schimbare pozitivă, cu vârsta de la 18 până la 35 de ani;

Obiectivele programului:

- reducerea recidivei criminalității și negativității;
- incluziunea socială;
- dezvoltarea morală.

Grupul țintă al programului: un grup format din 6-12 persoane aflate în supravegherea organului de probațiune.

Nu vor fi incluse în cadrul programului persoane care au comis infracțiuni cu caracter sexual.

Abilități obținute în urma parcurgerii programului:

- să obțină informație și cunoască despre motivație, emoții, comunicare, relații și modele de comportament;
- să analizeze motivația proprie și să învețe cum să se motiveze mai bine pentru a realiza cele planificate și a atinge obiectivele;
- să-și asume responsabilitatea pentru sine și viața sa;
- să-și autocunoască propria experiență de viață;
- să conștientizeze realitatea în care este și viața pe care o dorește;
- să conștientizeze valorile și emoțiile;

- să învețe să elaboreze planuri realizabile pentru atingerea obiectivelor și să stabilească acțiunile necesare în acest scop;
- să conștientizeze drepturile, limitele și propriile posibilități;
- să deprindă abilitățile de comunicare;
- să perceapă importanța emoțiilor și sentimentelor pentru sănătate și pentru relațiile interioare;
- să obțină informație despre faptul de ce este necesar să-ți controlezi furia și să nu recurgi la violență;
- să însușească tehnicile care îl vor ajuta să devină calm;
- să cunoască etapele de schimbare, pentru a depăși criza sau gândurile depresive.

Timp necesar: 12 sesiuni a câte 90 min.

Structura programului: Prezentul program conține: 4 module, 12 sesiuni, care permit de a învăța și extinde abilitățile de atingere a obiectivelor, cum să gândim și să avem grijă de sine și cei din jur, cum să reducem îngrijorările proprii și îngrijorările altor persoane, cum să se cunoască pe sine și nevoile sale.

3. „Programul pentru reducerea comportamentelor pre-delinvenționale și infracționale ale copiilor și adolescenților aflați la risc”

Programul se adresează persoanelor aflate în evidența organului de probațiune care necesită schimbarea comportamentului și adoptarea de către ei a unui mod de viață pro-social. Programul este destinat minorilor cu vârsta de la 14 până la 18 de ani.

Grupul țintă: un grup de 4-10 persoane, aflate în supravegherea organului de probațiune. Nu vor fi incluse în cadrul programului persoane ale căror probleme au la bază o serie de patologii psihiatrice, dependență severă de substanțe (droguri, alcool, etc.) și persoanele care au comis infracțiunile privind viața sexuală.

Obiectivele programului:

- participanții să învețe despre legătura dintre gând, emoție, convingere, comportament;
- participanții să poată observa propria lor gândire și emoțiile care duc la comportamentele antisociale și/sau infracționale.
- participanții să înțeleagă cum se poate schimba comportamentul;
- participanții să se angajeze în procesul de schimbare.

Pentru atingerea obiectivelor programul are 4 module:

Modulele programului:

Modulul I: se stabilește lumea antisocială sau infracțională, în care, probabil, că trăiesc participanții și lumea prosocială în care trăim noi.

Modulul II: conține informații despre elementele din mintea unei persoane ce duc la comportamente și cum se poate face schimbarea comportamentelor.

Modulul III: le oferă participanților contextul în care să-și exprime așteptările, temerile, cu privire la schimbare, riscurile pe care cred că le vor întâmpina dacă vor încerca să se schimbe, care sunt punctele lor tari și ce cred despre punctele lor slabe.

Modulul IV: constă în realizarea planului de reducere a recidivei

Programul de intervenție conține 20 de ședințe a câte 60 minute.

4. Program de consiliere individuală pentru persoanele care au săvârșit infracțiuni "Unul la Unul"

Este un program de consiliere individuală pentru persoanele care au săvârșit infracțiuni.

Obiectivele acestui program:

- identificarea problemelor și stabilirea soluțiilor pe termen lung;
- controlarea vieții gândind înainte de a acționa;
- schimbarea modului de a gândi astfel încât să-ți poți atinge obiectivele;
- crearea strategiilor de a împiedica revenirea la vechile tipare de comportament.
- Grupul țintă: minori și adulți aflați în supravegherea organului de probațiune.
- Structura programului: varianta scurtă – 4 ședințe, Varianta lungă - 12 ședințe

V.3. PROGRAME PENTRU REDUCEREA AGRESIVITĂȚII

5. Programul de diminuare a agresivității are drept scop diminuarea agresivității minori și tineri.

Grupul țintă: minorii și tinerii cu vârsta de până la 21 de ani, aflați în evidența organului de probațiune care au probleme legate de violență/agresivitate.

Nu este necesar ca persoanele incluse să fie sancționate pentru comiterea unor infracțiuni legate de violență.

Nu vor fi incluse persoane ale căror probleme au la bază o serie de patologii psihiatrice, dependență severă de substanțe,

Program de grup, urmând a fi incluși 7-12 persoane aflate în supravegherea organului de probațiune.

Structura programului: programul constă din 10 ședințe a câte 60 min.

6. Programul de consiliere a agresorilor familiari

Scop - reabilitarea agresorilor familiari.

Ideea centrală: crearea contextului de schimbare al comportamentului violent la cel non-violent pentru agresorii familiari.

Programul de consiliere a agresorilor familiari are drept *obiectiv strategic* general să asigure protecția și siguranța femeilor și copiilor, maximalizarea procesului de comunicare pentru un impact comportamental pentru bărbați, obținerea unei responsabilizări mai mari din partea persoanelor abuzive și ratelor mai scăzute de recedivism.

Scopul programului este de a oferi posibilitatea pentru persoanele care comit abuzuri față de alți membri ai familiei, să beneficieze de servicii care să-i ajute să adopte și să mențină un model de comunicare în contextul relațiilor familiale, cu impact comportamental nonviolent.

Grupul țintă: persoane adulte, care au comis infracțiuni cu caracter violent. Persoanele bolnave psihic și cele dependente de droguri sau de alcool nu pot fi incluse în program.

Structura: 5 sesiuni individuale și la etapa de lucru în grup se vor desfășura 30 de ședințe a câte 2-2.5 ore.

V.4. PROGRAME DE INTERVENȚIE PSIHOEDUCATIVĂ PENTRU CONSUMATORI DE SUBSTANȚE

7. Programul de reducere a abuzului de substanțe (PRAS)

Programul de reducere a abuzului de substanțe (PRAS) a fost elaborat în Norvegia și este un program *individual* de terapie cognitiv-comportamentală, ce contribuie la schimbare în procesul de reabilitare a persoanelor care fac abuz de substanțe.

Scopul programului este de a facilita procesul de schimbare, construind încrederea în capacitatea persoanei de fi stăpân pe propria viață și motivând-o să își schimbe obișnuința, de a face abuz de substanțe.

Obiectivele PRAS:

- a oferi persoanei experiența de a fi auzită, înțeleasă și respectată;
- a face să reflecte asupra situației sale și asupra abuzului de substanțe;
- a reduce și preveni alte posibile epizoade de abuz de substanțe;
- a facilita lucrul și măsurile ulterioare orientate spre schimbare.

Grupul țintă al programului de reducere a abuzului de substanțe include persoanele (minori, adulți), care au recunoscut că consumă substanțe (alcool și droguri), preparate anestezice, hormonale sau alte substanțe chimice, care nu sunt prescrise în mod legal.

Structura programului: presesiunea, trei sesiuni de bază și una sau mai multe sesiuni adăugătoare.

Presesiunea reprezintă o scurtă conversație de informare și cartografiere, pentru a determina dacă PRAS urmează a fi implementat. Dacă în urma presesiunii s-a stabilit că PRAS va fi inițiat, atunci vor fi desfășurate Sesiunile 1, 2 și 3. În cadrul *Sesiunii 1*, consilierul de

probațiune împreună cu persoana în cauză discută o situație în care persoana a utilizat substanțe, aplicând metodologia de creștere a autoeficacității. Scopul este de a înțelege cauzele care provoacă și mențin utilizarea substanțelor. În *Sesiunea 2* este explorată de o manieră mai generală atitudinea persoanei față de schimbare. Tot aici se discută și despre resursele personale și strategiile pentru posibilă schimbare. În cadrul *Sesiunii 3* se utilizează metodologia de creștere a autoeficacității și este analizată o situație în care persoana ar fi putut utiliza substanțe însă a ales să se abțină. Faptul că este scos în evidență un episod în care persoana a reușit să câștige controlul asupra situației și a întreprins acțiunile adecvate, ajută la fortificarea acestei experiențe de stăpânire a situației. După finalizarea acestei serii de sesiuni de bază, urmează a fi realizată una sau mai multe sesiuni adăugătoare. Scopul acestora este de a aborda problemele și provocările actuale, care au fost scoase la iveală pe parcursul sesiunilor de bază. Sesiunea(ile) adăugătoare pot fi desfășurate ca "sesiuni triumphi", unde pot fi invitate și alte persoane de contact sau colaboratori.

Fiecare sesiune poate dura aproximativ 45 de minute, însă este recomandabil să existe la dispoziție 60 de minute în caz de necesitate. Sesiunile pot fi desfășurate *săptămânal* dacă este posibil.

Condiția de bază pentru toate sesiunile este înțelegerea comună a faptului că schimbarea are loc într-un proces care nu este condus de consilier, ci de însăși persoana vizată. Această înțelegere este compatibilă cu metodologia sesiunii.

8. Program de reabilitare „Drink & Drive”

Programul „Drink & Drive” Moldova - program specific de reabilitare a persoanelor condamnate pentru infracțiuni săvârșite pe fondul conducerii autovehiculelor sub influența băuturilor alcoolice și are drept scop prevenirea recidivei.

Obiectivul principal al unui program de reabilitare este de a reduce rata de recidivă a conducerii sub influența alcoolului și majorarea siguranței în trafic. Fenomenul de conducere sub influența alcoolului este o problemă majoră în Republica Moldova și cu implementarea programului Drink & Drive contribuim la reducerea acestei probleme.

Programul Drink & Drive *va fi implementat* într-un cadru judiciar de către consilierii de probațiune, care au fost instruiți în calitate de formatori.

Grupul țintă: participanții sunt bărbați și femei, care au fost arestați pentru conducere sub influența alcoolului. Pe lângă participarea la program acestora li se aplică, de asemenea, sancțiuni judiciare, cum ar fi amenzi și/sau suspendarea permisului de conducere.

Acest program le oferă posibilitatea să-și îmbunătățească atitudinea față de comportamentul în condiții de siguranță în trafic și să-și îmbunătățească intenția lor de

comportament. În special, programul se concentrează pe majorarea gradului de conștientizare și înțelegere a comportamentului lipsit de siguranță în trafic, consolidarea cunoștințelor și elaborarea strategiilor și dezvoltarea abilităților pentru prevenirea conducerii sub influența alcoolului.

Structura programului de rehabilitare: 8 sesiuni a câte 90 minute.

Scopul fiecărei sesiuni în parte este de a sensibiliza beneficiarii acestuia asupra riscurilor condusului în stare de ebrietate, efectele nocive ale alcoolului, dezvoltarea abilităților sociale și a valorilor social umane.

V.5. PROGRAM DE PREGĂTIRE CĂTRE LIBERARE A CONDAMNAȚILOR

9. „Program de intervenție pentru pregătire către liberare a condamnaților”

Acest program de grup se adresează deținuților, care se află în ultimul an de executare a pedepsei și doresc să capete informații, să învețe și să dezvolte abilități care să îi ajute să-și desfășoare viața fără să repete infracțiunea sau inacțiunile pentru care au fost condamnați, cu alte cuvinte, doresc să-și desfășoare viața într-un mod prosocial și să se reintegreze în societate.

Programul oferă baza unui proces de educație pentru viață a adulților cu comportamente antisociale, ce au fost stabilite printr-o sentință.

Principiul pe care se bazează programul este principiul continuității

Structura programului: Programul are *trei module* obligatorii:

- învățarea modului prosocial de rezolvare de probleme;
- pregătirea Planului de prevenire a recidivei;
- prevenirea recidivei.

Obiectivul general: participanții să deprindă abilități de rezolvare a problemelor, care să-i ajute în reinsertia lor socială post-detenență.

Grupul țintă: la acest program pot participa deținuții, care execută ultimul an de pedeapsă și/sau sunt în perioada de 12 luni înainte de discutarea de Comisia de liberare condiționată.

Cel mai important criteriu este ca ei să dorească să participe.

Dimensiunea recomandată a grupului este de maxim 10 participanți.

Programul este derulat în „perechi”: consilierul de probațiune cu asistentul social/psihologul din cadrul penitenciarului.

V. 6. PROGRAME PENTRU DEZVOLTAREA ABILITĂȚILOR SOCIALE

10. Program educativ "Cetățenie activă"- are ca scop educarea pentru o cetățenie activă, o democrație și o participare responsabilă, totodată programul urmărește dezvoltarea și întărirea unor competențe generale pentru minori și adulți.

Structura programului: programul este constituit din 3 module : Cetățenie Activă, Familia, Comunicare asertivă. Se desfășoară pe durata a 10 ședințe, o ședință nu depășește 120 de minute ca întindere de timp.

11. "Program probațional primar obligatoriu: stagiul de formare civică și trainingul vocațional,,

Programul probațional individualizat pentru minori este structurat pe două domenii de conținut: educație moral civică și training vocațional, ambele domenii fiind detaliate pe mai multe unități tematice care aprofundează aspecte precum: dezvoltarea personală, raționamentul moral, implicarea comunitară, rezolvarea de probleme, identitatea vocațională, planul de carieră. Ambele domenii de conținut implică un proces îndelungat, care are nevoie de consolidare pe parcursul întregii vieți, însă temele propuse asigură exersarea unor abilități și deprinderi de comportament civic, activ, responsabil și pro-social (20 ședințe de bază + 7 ședințe de consolidare sau exerciții de implicare comunitară).

Prin aplicarea programului de formare civică se urmărește conștientizarea de către minor a consecințelor legale și sociale la care se expune în cazul săvârșirii de infracțiuni și responsabilizarea acestuia cu privire la comportamentul său.

„Programele” - reprezintă o abordare structurată pentru sprijinirea persoanelor care au comis infracțiuni, în dobândirea de abilități și cunoștințe care i-ar putea ajuta să se ferească de probleme (n. trad., să nu mai comită infracțiuni). Cel mai adesea (dar nu întotdeauna) adresate grupurilor de persoane care au comis infracțiuni, programele își au punctul de pornire în încercarea de a sprijini aceste persoane să achiziționeze abilități de rezolvare a problemelor, de gândire și de organizare și ierarhizare a propriilor sarcini, combinând un număr de oportunități de învățare într-o succesiune structurată.

Un pion important în strategia aplicării programelor de reintegrare îl reprezintă consilierul responsabil de caz.

Un consilier de probațiune care aplică programe este esențial să fie o persoană implicată, creativă și activă. Trebuie să fie o persoană flexibilă – pentru ca, în cazul în care apar probleme, să fie capabil să-și modifice comportamentul pentru a atinge scopul propus. Poate fi necesar să sesizeze din timp situațiile critice și să reacționeze spontan, inspirat și adecvat, pentru a preveni scăderea situației de sub control. Consilierul de probațiune trebuie să fie totodată ferm pentru că, pe parcursul derulării programului, poate fi necesar ca, în baza regulilor stabilite, să solicite participanților să se comporte așa cum s-a stabilit. De asemenea, trebuie să fie un bun observator

și să știe să își stabilească prioritățile într-un mod eficient. Să știe să semnaleze și să recunoască informația importantă și să facă conexiuni între informații. El trebuie să fie o persoană cu inițiativă, să depisteze oportunitățile și să le fructifice.

Consilierul de probațiune în sine este un model pentru cei cu care lucrează, trebuie să dea dovadă de integritate: să îi atragă pe ceilalți prin respectarea constantă a normelor sociale și etice general acceptate. Este esențial să fie receptiv la nevoile și sentimentele celorlalți, să asculte, să pună întrebări adecvate și să reacționeze potrivit la ceea ce îi spun ceilalți. El trebuie să fie clar în exprimare. E important, de asemenea, să știe ce corzi trebuie atinse la un om pentru a-i declanșa entuziasmul, să aibă putere de convingere, să promoveze la rîndul său ideile hotărât și cu entuziasm. Să știe să atragă atenția asupra problemelor, să direcționeze și să îndrume un grup sunt, de asemenea, calități relevante.

Pe parcursul derulării programului nu se întrerupe relația consilier-beneficiar, ci rămâne stabilă, consilierul fiind cel care urmărește progresele datorate achizițiilor de la grup și mai ales intervine în momentul în care apar probleme.

Sarcina consilierului de probațiune, responsabil de caz, este să întărească câștigurile achiziționate de beneficiar în program. Apare rolul motivării deoarece numai cu o motivație puternică putem să menținem un comportament modificat sau o achiziție pe care tocmai am făcut-o. Să nu uităm că un program de câteva sesiuni nu poate transforma oamenii, îi poate doar stimula, dar mai ales le poate arăta instrumentele necesare schimbării și că au resursele necesare dacă doresc să acționeze. În toate etapele cercului schimbării există ambivalența în măsuri diferite și de aceea beneficiarul trebuie susținut permanent și mai ales, încurajat și motivat să utilizeze achizițiile din program. Obținerea unei schimbări pozitive nu este un proces ușor sau direct, adesea implică obstacole și multă perseverență.

MUNCA NEREMUNERATĂ ÎN FOLOSUL COMUNITĂȚII

VI.1. CADRUL LEGAL. ATRIBUȚIILE INSTITUȚIILOR IMPLICATE ÎN PROCESUL DE EXECUTARE

Pedeapsa la muncă neremunerată în folosul comunității se regăsește în legislația penală a statelor europene, avînd o serie de trăsături comune.

În anul 1976, Comitetul de Miniștri al Consiliului Europei a adoptat prima rezoluție care se referea la introducerea unor măsuri penale alternative la închisoare în legislațiile penale din statele membre, *Rezoluția (76) 10 din 9 martie 1976*. În această rezoluție, li se cerea guvernelor statelor membre să dezvolte alternativele existente, precum probațiunea și sancțiunile pecuniare, și să studieze și posibilitatea introducerii de noi alternative, cu luarea în considerare în mod special a implicării comunității în procesul de resocializare a infractorilor, cum ar fi munca neremunerată în folosul comunității.

În prezent în Republica Moldova se pune tot mai mult accent pe umanizarea justiției penale, dorindu-se realizarea unei justiții restaurative, aplicarea unor pedepse alternative de libertate cu o formă de execuție constructivă. Munca neremunerată a devenit cea mai eficientă și principală alternativă privațiunii de libertate, precum este în multe țări, reeșind din avantajele sale față de alte pedepse penale, care pot fi grupate în:

a. *avantaje pentru condamnat:*

- posibilitatea de a evita închisoarea;
- pastrarea mediului social normal;
- rămînerea în familie, îndeplinirea obligatiilor la locul sau de munca;
- răsкупărarrea prin muncă a daunei pe care a pricinuit-o prin infractiune;
- executarea pedepsei nu este legata de starea materiala a celui condamnat si nu-l influentiaza negativ.

b. *avantaje pentru societate:*

- economisire de bani, resurse materiale si umane;
- sporirea roului societății in procesul de executare a pedepsei;
- realizarea unor munci care în mod normal nu sunt executate in societate;
- reducerea ratei recidivei;

- reducerea costurilor de executare a pedepsei.

Reglementarea legală a pedepsei cu munca neremunerată în folosul comunității este stipulată în Codul penal, Codul de executare, Legea cu privire la probațiune, Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr. 1643 din 31.12.2003 privind Regulamentul cu privire la modul de executare a pedepsei penale sub formă de muncă neremunerată în folosul comunității.

În legislația Republicii Moldova munca neremunerată este prevăzută de Codul penal din 18.04.2002.

Munca neremunerată în folosul comunității poate fi aplicată atât ca sancțiune principală în materia contravențiilor cât și ca pedeapsă penală principală. În virtutea modificărilor Codului penal al Republicii Moldova din 29.06.2006, munca neremunerată în folosul comunității se aplică și în calitate de obligație pe parcursul termenului de probă în cazul condamnării cu suspendare condiționată a executării pedepsei, art.90al.6 lit.g Cod Penal. O definiție legală a muncii neremunerate în folosul comunității este prevăzută în alin.1 al art.67 Cod penal, 37 al.1 Cod contravențional.

Articolele menționate stabilesc că munca neremunerată în folosul comunității constă în antrenarea condamnatului în afara orelor de serviciu de bază sau de studii, la muncă, determinată de autoritățile administrației publice locale.

Pedeapsa sub formă de muncă neremunerată în folosul comunității se execută la obiecte cu destinație socială de la locul de trai al condamnatului sau din alte locuri, respectiv pe teritoriul satului, comunei, orașului, municipiului, raionului sau al unităților administrativ-teritoriale învecinate cu cele unde își are locul de trai condamnatul. Obiectele cu destinație socială sînt determinate de către primărie (pretură), de comun acord cu organul de probațiune, la organizații, instituții și întreprinderi, indiferent de forma organizatorico-juridică a acestora. Termenul de prestare a muncii neremunerate în folosul comunității se calculează în ore. Munca neremunerată în folosul comunității se stabilește pe un termen de la 60 la 240 de ore și este executată de la 2 la 4 ore pe zi, iar în cazul condamnatului care nu este antrenat în activități de bază sau de studii, la solicitarea sau la acordul acestuia – pînă la 8 ore pe zi.

Pentru realizarea scopului pedepsei cu muncă neremunerată în folosul comunității sunt implicate diverse instituții publice, fiecare avînd atribuțiile sale:

Atribuțiile organului de probațiune sînt:

- ținerea evidenței condamnaților;
- explicarea pentru condamnați a modului și condițiilor de executare a pedepsei, a drepturilor și obligațiilor lor;
- efectuarea evaluării psihosociale a condamnatului adult și a celui minor;

- conlucrarea cu rudele apropiate și cu alte persoane care pot influența pozitiv comportamentul condamnaților minori;
- coordonarea cu administrația publică locală sau cu organizațiile-gazdă a listei obiectelor cu destinație socială la care condamnații pot executa munca neremunerată;
- stabilirea graficului de lucru de comun acord cu condamnatul, în funcție de calificarea și aptitudinile sale;
- exercitarea controlului asupra modului și condițiilor de executare a pedepsei de către condamnat la obiectul de lucru;
- ținerea evidenței sumare a timpului lucrat de condamnați;
- examinarea plîngerilor condamnaților referitor la lezarea drepturilor lor în timpul executării pedepsei;
- întreprinderea măsurilor preliminare de căutare a condamnaților ce se eschivează de la executarea pedepsei;
- înaintarea în instanța de judecată a demersurilor de înlocuire a pedepsei, anunțarea în căutare a condamnaților;
- informarea inspectoratului de poliție și a administrației publice locale despre condamnații domiciliați în raza teritorială în care își desfășoară activitatea;
- întocmirea raportului de excludere din evidență a condamnatului, cu concluziile corespunzătoare, la expirarea termenului de pedeapsă.

Atribuțiile organelor afacerilor interne:

- Înfăptuirea măsurilor operative de investigații în privința condamnaților declarați în căutare;
- efectuarea activităților de profilaxie în rîndul condamnaților întru evitarea comiterii de către ei a altor infracțiuni.

Atribuțiile administrației publice locale sînt:

- Prezentarea, de comun acord cu organul de probațiune, a listei obiectelor de muncă pentru persoanele condamnate la pedeapsă sub formă de muncă neremunerată în folosul comunității;
- colaborarea cu organizațiile dislocate pe teritoriul subordonat, prin identificarea obiectelor de prestare a muncii social-utile în folosul comunității și încheierea contractelor corespunzătoare.

Atribuțiile organizației-gazdă la care condamnatul execută pedeapsa sînt:

- oferirea locurilor de muncă;
- desemnarea persoanei responsabile de organizarea muncii neremunerate în folosul comunității din cadrul organizației-gazdă;

- asigurarea cu echipament de protecție, precum și familiarizarea condamnatului, sub semnătură, cu regulile tehnicii securității muncii;
- asigurarea cu instrumentele de lucru necesare la executarea muncii;
- consemnarea zilnică, în scris, a timpului de muncă lucrat, conform graficului de repartizare a orelor;
- verificarea calității lucrului efectuat de către condamnat, informarea organului de probațiune despre numărul de ore lucrate sau despre neexecutarea orelor stabilite;
- informarea în scris a administrației publice locale și a organului de probațiune despre locurile de muncă care pot fi utilizate la executarea pedepsei sub formă de muncă neremunerată în folosul comunității;
- informarea în scris a organului de probațiune în cel mai scurt timp posibil, dar nu mai târziu de 72 de ore, despre producerea unui accident de muncă cu implicarea condamnatului care execută pedeapsa.

În implementarea acestei sancțiuni, indiferent de forma de sancțiune (pedeapsă principală, obligație asociată unei alte măsuri, sancțiune contravențională), consilierul de probațiune trebuie să aibă în vedere, în alegerea instituției și în particularizarea activităților stabilite a fi prestate, atât aspectul reparatoriu al acestei sancțiuni, cât și cel educativ și motivațional, ținând cont de abilitățile și aptitudinile persoanei față de care s-a dispus această sancțiune.

VI.2. SUPRAVEGHEREA MODULUI DE EXECUTARE A MUNCII NEREMUNERATE ÎN FOLOSUL COMUNITĂȚII

Supravegherea modului de executare a muncii neremunerate în folosul comunității presupune o anumită procesualitate, ceea ce înseamnă că această activitate se derulează pas cu pas, într-o ordine logică care îi asigură coerența și continuitate.

Acești pași sunt: alocarea cazului, convocarea și înștiințarea subiectului, pregătirea primei întrevederi, identificarea obiectelor cu destinație socială, prima întrevedere, repartizarea la obiectul de muncă, supravegherea, monitorizarea exectării pedepsei, evaluare finală, încheierea supravegherii.

După primirea documentelor (dispoziție de executare, hotărîre judecătorească, angajament) șeful biroului de probațiune le repartizează consilierului de probațiune, care, la rîndul său, le înregistrează într-un registru special, care este numerotat și sigilat.

După înregistrare, dar nu mai târziu de 5 zile lucrătoare, consilierul expediază în instanța de judecată care a emis hotărîrea și la inspectoratul de poliție înștiințare despre primirea spre executare a sentinței.

În decurs de 3 zile lucrătoare de la înregistrare, consilierul va deschide un dosar personal al beneficiarului. În dosarul personal consilierul acumulează documente: sentința/hotărârea, dispoziția de executare și angajamentul persoanei condamnate/sanționate; înștiințare către instanța de judecată despre primirea și acceptarea spre executare a hotărârii judecătorești; înștiințarea organelor afacerilor interne; înștiințare primăriilor (preturilor); instrumente de lucru privind evaluarea cazului (ancheta psihosocială, etc.); dispoziția privind prezentarea la obiectul de muncă; graficul de lucru; rapoarte (raportul primei întrevederi, raport privind convorbirile telefonice cu condamnații/ contravenienții, cu rudele și apropiații acestuia, rapoarte privind măsurile preliminare de căutare a condamnaților care se eschivează cu rea voință de la executarea pedepsei, rapoarte de verificare la locul de executare a pedepsei/contravenției sub formă de MNFC), angajamente; preîntâmpinare.

La primirea hotărârii judecătorești, consilierul de probațiune, responsabil de caz, citează persoana condamnată la biroul de probațiune pentru realizarea primei întrevederi, comunicând data și ora la care aceasta trebuie să se prezinte, adresa biroului de probațiune, numărul de telefon și numele consilierului responsabil de caz.

Înștiințarea condamnatului se poate face prin: scrisoare recomandată cu confirmare de primire, convorbire telefonică, consemnată ulterior în scris.

Pînă la prima întrevedere cu persoana condamnată, consilierul de probațiune determină de comun acord cu primăria(pretura) obiectele cu destinație socială la organizațiile, instituții și întreprinderi, verifică programul de funcționare al instituției, tipurile de activități în care ar putea fi implicată persoana condamnată.

În cadrul primei întrevederi, consilierul de probațiune informează persoana condamnată cu privire drepturile și obligațiile sale, modul și condițiile executării pedepsei, consecințele eschivării cu rea-voință de la executarea pedepsei, precum și necesitatea realizării unei evaluări inițiale.

Se va stabili ziua, ora și locul pentru începerea executării muncii neremunerate în folosul comunității, întocmindu-se în acest sens dispoziția privind prezentarea la obiectul de muncă și graficul privind executarea muncii, documente ce se înmînează condamnatului pentru prezentare organizației gazdă, unde-și va executa pedeapsa. În baza acestor documente, persoana responsabilă a organizației-gazdă ține evidența orelor lucrate de condamnat.

La determinarea tipului de lucrări ce vor fi executate de către condamnat se va ține cont de pregătirea profesională a persoanei, experiența în muncă, starea de sănătate, disponibilitatea de timp, precum și alte date considerate utile pentru executare.

În cadrul primei întrevederi condamnatul va fi familiarizat cu regulile generale pe care trebuie să le respecte pe parcursul executării pedepsei. Deasemenea condamnatul va fi informat

despre faptul, că în cazul intervenirii pe parcursul executării pedepsei a inaptitudinii de a presta temporar activitățile stabilite, perioada pentru care se vor întrerupe activitățile se va constata în baza unui certificat medical, ce va fi prezentat consilierului de probațiune.

Dacă în perioada executării pedepsei sub formă de muncă neremunerată în folosul comunității condamnatul se îmbolnăvește de o boală gravă, care împiedică executarea pedepsei, consilierul de probațiune înaintează în instanța de judecată un demers privind liberarea de executare a pedepsei, în conformitate cu prevederile art. 95 din Codul penal.

În cazul stabilirii gradului de dizabilitate pe termen sau fără termen în timpul executării pedepsei, persoana condamnată la muncă neremunerată în folosul comunității execută munca în corespundere cu recomandările generale din programul individual de reabilitare și incluziune socială, întocmit de Consiliul Național pentru Determinarea Dizabilității și Capacității de Muncă sau de structurile sale teritoriale, precum și în corespundere cu activitățile și serviciile specifice elaborate și executate pentru persoana în cauză, în baza recomandărilor generale din programul individual de reabilitare și incluziune socială, de către autoritățile responsabile din domeniile medical, social, educațional și profesional de la locul de trai al persoanei cu dizabilități (Regulamentul cu privire la modul de executare a pedepsei penale sub formă de muncă neremunerată în folosul comunității capitolul I, pct.10).

Aspectele aduse la cunoștințului condamnatului se consemnează într-un raport care se semnează de consilierul de probațiune și de persoana condamnată.

Dacă persoana citată nu se prezintă la data stabilită, consilierul de probațiune reia procedura de citare. Consilierul de probațiune, responsabil de caz, poate solicita autorităților și instituțiilor publice date și informații despre adresa persoanei în cauză. În funcție de rezultatul acestor verificări, consilierul poate relua citarea persoanei.

În vederea depistării și contactării persoanei se efectuează verificări la domiciliu (consemnate ulterior în scris printr-un raport), verificări în sistemul informațional „ACCES-Web”, se poate solicita sprijinul organelor de poliție, pe raza cărora își are locuința persoana pentru identificarea și contactarea acesteia.

Dacă măsurile inițiale de căutare nu s-au soldat cu careva rezultate, persoana condamnată nu a fost găsită, consilierul de probațiune va înainta un demers în instanța de judecată privind dispunerea în căutare, cu anexarea materialelor justificative, în condițiile art.263 Cod de executare RM.

Munca neremunerată în folosul comunității, ca pedeapsă penală se prestează timp de cel mult 18 luni, timp care se calculează de la data rămânerii definitive a hotărârii judecătorești. Munca neremunerată în folosul comunității, ca sancțiune contravențională se prestează în cel

mult 6 luni, timp care curge de la data luării la evidență a contravenientului și punerii în executare a hotărîrii judecătorești.

Pentru monitorizarea modului în care se execută munca neremunerată în folosul comunității, consilierul de probațiune ține legătura cu persoana desemnată de instituția din comunitate, cu persoana condamnată, dar și cu alte persoane care pot oferi informații relevante, putînd efectua vizite inopinate la locul de executare a muncii neremunerate.

Verificările la obiectul de muncă se efectuează nu mai rar de o dată pe săptămână, de asemenea se face legătura telefonică cu persoana responsabilă pentru exercitarea lucrărilor de către condamnat, fapt ce se consemnează într-un raport.

Consilierul de probațiune, dacă este cazul, oferă persoanei responsabile de supravegherea executării pedepsei din cadrul organizației gazdă, clarificări privind completarea graficului.

Îndrumarea și verificarea modalității efective în care persoana condamnată desfășoară munca neremunerată în folosul comunității se realizează de către reprezentantul instituției din comunitate, anume desemnat în acest scop. Persoana responsabilă desemnată are obligația să informeze consilierul de probațiune cu privire la orice modificări apărute în procesul de executare a muncii.

În cazul persoanei condamnate care prezintă un document medical din care reiese că este inaptă, respectiv că și-a pierdut capacitatea de muncă ori aceasta este diminuată, consilierul de probațiune poate verifica informațiile, adresându-se autorităților medicale competente.

În caz de incapacitate temporară de muncă, la încetarea cauzei care a determinat incapacitatea, consilierul de probațiune reia demersurile pentru punerea în executare, respectiv pentru continuarea executării muncii neremunerate în folosul comunității, în condițiile legii.

Dacă se constată că persoana condamnată nu se prezintă la locul de executare a pedepsei, pe baza informării primite de la persoana responsabilă desemnată sau a verificărilor efectuate la obiectul de muncă, consilierul de probațiune verifică motivele neprezentării. În cazul în care condamnatul/contravenientul a lipsit nemotivat o zi de la locul executării pedepsei/sanțiunii sub formă de MNFC conform graficului stabilit, consilierul de probațiune îi face prima preîntâmpinare verbală, dacă condamnatul/contravenientul a lipsit de două sau mai multe ori nemotivat de la locul executării pedepsei/sanțiunii sub formă de MNFC conform graficului stabilit, consilierul de probațiune îi face preîntâmpinare în scris.

Preîntâmpinarea face referire în conținutul său la motivele de fapt care au determinat aplicarea acesteia, respectiv la încălcare și la consecințele la care se expune persoana dacă va continua să înregistreze abateri în executarea pedepsei.

Dacă persoana continuă să absenteze în mod nejustificat, după primirea a două preîntâmpinări, iar consilierul de probațiune constată eschivarea cu rea-voință de la executarea

pedepsei, ultimul înaintează în instanța de judecată un demers referitor la înlocuirea muncii neremunerate cu închisoare (Regulamentul cu privire la modul de executare a pedepsei penale sub formă de muncă neremunerată în folosul comunității capitolul IV, pct.32).

Se consideră eschivare cu rea voință de la executarea pedepsei sub formă de muncă neremunerată:

- neprezentarea, la citarea organului de probațiune, a condamnatului de două sau mai multe ori timp de o jumătate din termenul stabilit al pedepsei;
- încălcarea de către condamnat a disciplinei muncii de două sau mai multe ori timp de o jumătate din termenul stabilit al pedepsei (sosirea la locul de muncă cu întârziere sau părăsirea acestuia înainte de termen, neexecutarea sau executarea intenționat eronată a dispozițiilor și indicațiilor persoanei responsabile de executarea lucrărilor etc.);
- neprezentarea condamnatului la muncă fără motive întemeiate de două sau mai multe ori timp de o jumătate din termenul stabilit al pedepsei.

După executarea muncii neremunerate în folosul comunității, instituția înaintează organului de probațiune dispoziția și graficul privind executarea muncii, completat corespunzător.

La sfârșitul executării pedepsei consilierul de probațiune întocmește un raport final cu privire la modalitatea în care s-a desfășurat procesul de executare a pedepsei.

PEDEPSA PRIVATIVĂ DE DREPTUL DE A OCUPA ANUMITE FUNCȚII SAU DE A EXERCITA O ANUMITĂ ACTIVITATE

VII.1.CADRUL LEGAL. ETAPELE PROCESULUI DE ASIGURARE A EXECUTĂRII PEDEPSEI

Privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate constituie o pedeapsă privativă de drepturi, deoarece forța coercitivă a statului în această măsură juridico-penală de constrângere constă în interzicerea de drepturi. Această categorie de pedepse se atribuie la pedepse restrictive de drepturi, motivându-se prin faptul că retragerea drepturilor este temporară și nu totală și se referă la o anumită sferă de drepturi ale condamnatului.

Privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a desfășura o anumită activitate ca pedeapsă penală constă în interzicerea acestui drept și este determinată de obicei de activitatea infracțională a condamnatului, care s-a folosit de funcția sau de profesia sa ori de o anumită activitate pentru a săvârși infracțiunea.

Conținutul, temeiurile, condițiile juridice și termenele pe care poate fi aplicată această pedeapsă sunt determinate de art.65 Cod penal al Republicii Moldova, art.35 Cod Contravențional.

În concret, procesul de asigurare a executării pedepsei se realizează în următoarele etape:

- înștiințarea instanței de judecată despre primirea și acceptarea hotărârii judecătorești spre executare;
- expedierea hotărârii judecătorești către organul abilitat cu dreptul de a dispune eliberarea condamnatului/contravenientului din funcție sau de a-i interzice exercitarea unei anumite activități;
- convocarea și înștiințarea subiectului probațiunii;
- pregătirea primei întrevederi;
- prima întrevedere;
- controlul executrii pedepsei;
- hotărârii judecătorești de către administrația organizației în care lucrează;
- evaluarea finală;
- încheierea supravegherii.

În cazul persoanelor juridice, în conformitate cu art.285 Cod de Executare, consilierul de probațiune trimite hotărîrea judecătorească organului abilitat cu dreptul de a interzice persoanei condamnate o anumită activitate pentru a sista activitatea interzisă ori a retrage autorizația sau licența și/sau pentru a modifica statutul persoanei juridice condamnate.

În cazul interzicerii exercitării unei activități pentru care nu a fost eliberată autorizație sau licență, Camera Inregistrării de Stat asigură excluderea din statutul persoanei juridice respective a genului de activitate interzis sau îl exclude din Registrul de Stat.

Conform art.186 Cod de executare administrația organizației în care lucrează condamnatul este obligată:

- în cel mult 3 zile de la primirea copiei de pe hotărîrea judecătorească și a avizului organului de probațiune, să elibereze condamnatul din funcție sau să îi interzică să exercite o anumită activitate și să expedieze organului de probațiune înștiințarea despre îndeplinirea prescripțiilor hotărîrii;

- să prezinte, la solicitarea organului de probațiune, documentele ce țin de executarea pedepsei;

- în caz de concediere a condamnatului pînă la executarea definitivă a pedepsei, să înscrie în carnetul lui de muncă interdicția stabilită în hotărîrea judecătorească, durata și caracterul funcției ce nu poate fi ocupată și/sau ale activității ce nu poate fi exercitată;

- să comunice, în termen de 3 zile, organului de probațiune despre modificarea sau încetarea contractului individual de muncă cu condamnatul.

Pentru perioada privării de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate, consilierul de probațiune de probațiune efectuează controlul respectării de către condamnați a interdicției, stabilite în hotărîrea judecătorească, de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate, verifică îndeplinirea prescripțiilor hotărîrii judecătorești de către administrația organizației în care lucrează condamnatul.

ASISTENȚA PERSOANELOR PRIVATE DE LIBERTATE

Responsabili pentru realizarea procesului de asistență în vederea reintegrării sociale și pregătire pentru liberare a deținuților sunt asistentul social sau educatorul din cadrul instituțiilor penitenciare și consilierul de probațiune din cadrul biroului de probațiune.

În procesul de reintegrare socială a deținuților, consilierul de probațiune și asistentul social folosesc metodologii de intervenție specifice.

Obiectivele acestor intervenții se referă la adaptarea la viața instituționalizată, pregătirea școlară și profesională, susținerea morală, reabilitarea comportamentală și cultivarea respectului față de sine, dezvoltarea mijloacelor de exprimare și a capacității de a comunica cu alții, asistență și monitorizare în vederea reintegrării socio-profesionale după punerea în libertate și în scopul diminuării capacității deținuților de a săvârși un nou act infracțional.

Procesul de pregătire pentru liberare a deținuților se realizează în instituția penitenciară în ultimele 6 luni de detenție. Pentru ca procesul în cauză să fie cât mai eficient este stabilit un mecanism. În acest sens, biroul de probațiune solicită administrației penitenciarului prezentarea informației privind persoanele, ce urmează a fi eliberate pe sfârșit de termen și persoanele ce urmează a fi prezentate pentru liberarea condiționată înainte de termen.

Consilierul de probațiune din biroul teritorial se întâlnește cu deținuții în grup, precum și individual, cu fiecare deținut în parte. În cazul persoanelor ce urmează a fi prezentate pentru liberarea condiționată înainte de termen, consilierul de probațiune va întocmi *Ancheta privind reintegrarea socială a persoanei eliberate din penitenciar*, în vederea transmiterii și informării obligatorii a biroului de probațiune în a cărui rază teritorială va domicilia deținutul după liberare.

La derularea activităților planificate în vederea asistării condamnaților la etapa finală consilierii de probațiune vor:

- oferi suport informațional pentru supravegherea post-detenție;
- vor acorda asistență deținutului la solicitarea acestuia;
- vor participa la ședințele Comisiei penitenciare, în cadrul cărora se vor examina cererile deținuților pentru liberare condiționată înainte de termen.

Consilierul de probațiune împreună cu personalul specializat în asistență și consiliere din cadrul administrației penitenciarelor derulează „**Programul pentru pregătire către liberare a condamnaților**”

Acest program de grup se adresează deținuților, care se află în ultimul an de executare a pedepsei și doresc să capete informații, să învețe și să dezvolte abilități care să îi ajute să-și desfășoare viața fără să repete infracțiunea sau inacțiunile pentru care au fost condamnați, doresc să-și desfășoare viața într-un mod prosocial și să se reintegreze în societate.

Activitățile de pregătire către liberare și reintegrare socială impun implicarea mai multor organizații și specialiști din domeniul social în rezolvarea problemelor deținutului.

Organul de probațiune în colaborare cu administrația penitenciarului stabilesc contacte cu instituții specializate în vederea creării unor posibilități de pregătire profesională; facilitării angajării în câmpul muncii; facilitării plasării în instituții de plasament etc. (art.11 al Legii cu privire la probațiune, capitolul VI al Regulamentului cu privire la pregătirea pentru liberare a condamnaților).

ASISTENȚA LA ETAPA POST-DETENȚIE

Asistența postpenitenciară se acordă persoanelor eliberate din detenție înainte de termen și persoanelor eliberate din detenție pe termen.

Conform Art.2/8 al Legii nr.8/2008 cu privire la probațiune asistența postpenitenciară se efectuează în baza acordului semnat dintre subiectul probațiunii și consilierul de probațiune.

Acordul de asistență postpenitenciară, va prevedea în mod obligatoriu:

- categoria serviciilor de asistență psihosocială ce urmează a fi acordate persoanelor eliberate din locurile de detenție;
- instituțiile implicate în soluționarea problemelor psihosociale;
- programele de adaptare socială ce urmează a fi întocmite;
- obligația consilierului de probațiune de a păstra confidențialitatea datelor de care a luat cunoștință;
- modul de asistare a minorului de reprezentantul său legal;
- condițiile de reziliere și de modificare a acordului;
- durata acordării asistenței psihosociale.

Asistența postpenitenciară presupune acțiuni desfășurate individual, orientate spre dezvoltarea personală a subiectului probațiunii, suport pentru acesta în situații de criză în vederea soluționării problemelor apărute în viața sa socială după detenție.

Asistența postpenitenciară constă în:

- prezentarea informației despre posibilitățile de acordare a locului de trai;
- acordarea suportului în căutarea unui loc de muncă;
- acordarea suportului pentru plasament în instituții de servicii sociale;
- acordarea suportului în perfectarea buletinului de identitate și a altor documente necesare subiectului probațiunii;
- organizarea și implicarea în programe probaționale;
- consilierea pentru soluționarea diverselor probleme sociale și psihologice.

Activitatea de asistență și consiliere presupune o conlucrare a serviciului de probațiune cu instituțiile statale și neguvernamentale din cadrul comunității. Consilierul trebuie să stabilească rețeaua socială și să implice toți actorii în procesul de reintegrare a beneficiarului.

Intervenția postpenitenciară presupune:

- evaluarea beneficiarului;
- evaluarea rețelei sociale;
- elaborarea planului de intervenție;
- monitorizarea intervenției;
- evaluarea intervenției;
- finalizarea cazului.

În procesul de reintegrare postdetenție, consilierul de probațiune are rolul de manager care monitorizează permanent comportamentul beneficiarului. Activitatea managerială a consilierului de probațiune constă dintr-un proces continuu, de la evaluare spre planificare și intervenția propriu-zisă și din nou la evaluare.

În cazul în care beneficiarul este de acord să se folosească de serviciile de reabilitare socială acordate de către instituții și organizații sau de un specialist în domeniu, consilierul de probațiune îl trimite la instituția/persoana în cauză. Îndreptarea către instituția/specialistul care oferă servicii de reabilitare este întocmită în două exemplare, care se semnează de către șeful biroului de probațiune.

În cazul în care beneficiarul nu se prezintă la instituție/specialist la data specificată în îndreptare, instituția/persoana responsabilă informează consilierul de probațiune.

În cazul în care beneficiarul nu se prezintă din motive întemeiate și nu refuză de a beneficia de servicii de reabilitare, consilierul întreprinde următoarele măsuri:

- coordonează cu instituția/specialistul o nouă dată de primire a beneficiarului;
- face modificările în plan.

În cazul în care beneficiarul nu s-a prezentat la instituție/specialist și nu dorește să beneficieze de serviciile oferite, consilierul de probațiune include modificările corespunzătoare în planul de asistență. Beneficiarul poate fi suspendat din instituția care oferă reabilitare (sau de la specialist), doar de comun-acord cu consilierul de probațiune. Beneficiarul poate refuza serviciile acordate, în scris, informând consilierul de probațiune și instituția/specialistul.

În cazul în care beneficiarul refuză serviciile de reabilitare sau este respins de instituția de reabilitare socială/specialist, consilierul întocmește raportul corespunzător cu introducerea în plan a modificărilor.

Periodic, dar nu mai rar de o dată pe lună, consilierul de probațiune preia de la beneficiar informația despre mersul reabilitării și evaluează ofertele instituției/specialistului pentru a atinge obiectivele stabilite în planul de intervenție. Dacă s-a constatat că prestarea serviciilor nu duce la atingerea obiectivelor stabilite în planul de intervenție, consilierul de probațiune, de comun acord cu beneficiarul, încetează prestarea acestor servicii, modificând planul. După finalizarea procesului de asistență, instituția/specialistul prezintă informația în scris.

ANEXE

ANCHETĂ DE EVALUARE PSIHOSOCIALĂ A CONDAMNATULUI

I. Dare de identificare:

Numele _____

Prenumele _____

Data și locul nașterii _____

Domiciliul _____

Telefonul fix, mob. _____

Starea sănătății condamnatului:

(sănătos / boli cronice / boli ereditare / boli venerice / alcoolism / drog / grad de dezabilitate)

Comentarii _____

Nivelul de instruire: studii, anul finisării, localitatea

• Medii _____

• Superioare incomplete _____

• Instruire profesională _____

Alte comentarii _____

Locul de muncă _____

III. Date despre familia de origine:

Părinții:

• Tata: _____

• Mama: _____

• Frate: _____

• Copii:

IV. Stare civilă:

• Relații dintre membrii familiei _____

• Alte persoane (fizice sau juridice) cu care se menține legătura, persoane de încredere:

1. _____

(numele, prenumele, adresa, ocupația)

2. _____

(numele, prenumele, adresa, ocupația)

V. Condiții de trai:

- apartament privatizat (la părinți)
- nr. de odăi _____;
- nr. de persoane care locuiesc: adulți _____; minori _____;

VI. Starea materială:

Bunuri în proprietate: _____

Veniturile familiale: _____

venitul lunar _____

salarii _____

VII. Date privind comportamentul condamnatului:

Petrecerea timpului liber _____

Comunicarea cu semenii _____

Tipologia condamnatului delicvent _____

Condamnări suferite de copil _____

(pentru ce fapte, durata condamnării și felul ei, în ce perioadă)

VIII. Actele prezente:

- buletinul de identitate;
- livretul militar;
- certificatul de naștere;
- pașaport străin;
- alte acte _____

IX. Necesități identificate:

- perfectarea actelor de identitate _____
- angajarea în câmpul muncii ___necesită ajutor la angajare în câmpul muncii _____

- loc de trai temporar _____
- asistență juridică _____
- orientare profesională _____
- altele _____

X.Diagnoza socială:

Consilier de probațiune : _____

Condamnat : _____ „_____” _____ 20

Evaluarea riscului (analiza factorilor criminogeni)

Sursele de informații: <i>Comunicarea cu condamnatul (NPP)</i>		
Factori statici		
Factori criminogeni	Indicatorii factorilor criminogeni	Nivelul de influență a factorului criminogen la sporirea riscului de recidivă și pericolului social
Cariera infracțională	Numărul condamnărilor	
	Pattern infracțional	Descriere:
Infracțiunea comisă	Infracțiunea propriu-zisă (timp, loc, circumstanțe)	Descriere:
	Recunoaștere și Negare	Descriere:
	Rolul în presupusa infracțiune	
Factori dinamici		
Locul de trai	Statutul regiunii / regiunea geografică	Descriere:
	Domiciliul	Descriere:
	Condițiile de trai	Descriere:
Mediul social	Relații în familie	Descriere:
	Valori familiale/ Norme de educație	Descriere:
	Relația cu familia lărgită	Descriere:
	Implicarea familiei în soluționarea problemelor	Descriere:
	Poziția familiei în societate / Atitudinea vecinilor față de client	Descriere:
Prietenii și apartenența la grupul potențial infracțional	Are prieteni cu potențial infracțional	
	Poziția în cercul de prieteni/grup infracțional	Descriere:
	Infracțiune comisă în grup	Descriere:
	Cauza apartenenței (interesele, beneficiile)	Descriere:
	Relațiile pînă și după infracțiune	Descriere:
Situția legată de lucru și de nivelul de educație/ instruire	Serviciul după capacitate, studii, specialitate	Descriere:
	Studii/educației/instruirii (abandon școlar)	Descriere:
Situția financiară	Surse materiale, financiare	Descriere:
	Situția financiară are tangență cu infracțiunea comisă	Descriere:
	Datorii	Descriere:

Consumul de alcool	Cientul consumă alcool	
	Cît consumă pe săptămîină	Descriere:
	Există legătură între consumul de alcool și infracțiunea comisă	Descriere:
	Estimarea riscului	Descriere:
	Motivația pentru schimbare	Descriere:
	Tratamente de dezalcoolizare anterioare (succes/insucces)	Descriere:
Consumul de droguri	Cientul consumă droguri	
	Tipul de drog	Descriere:
	Frecvența utilizării	Descriere:
	Vîrsta la prima întrebuințare	Descriere:
	Sursa obținerii	Descriere:
	Cu cine îl consumă	Descriere:
	Există legătură între consumul de alcool și infracțiunea comisă	Descriere:
	Estimarea riscului	Descriere:
	Motivație pentru schimbare	Descriere:
	Tratamente anterioare (este la evidență la Dispensarul Narcologic)	Descriere:
Dependență de jocuri de noroc	Joacă clientul	
	Legătura cu infracțiunea comisă	Descriere:
	Sursele obținerii banilor	Descriere:
	Estimarea riscului	Descriere:
	Motivația pentru schimbare	Descriere:
Factori personali		
Bunăstarea emoțională	Starea psihologică (în general)	Descriere:
	Starea psihologică în timpul interviului	Descriere:
	Diagnoza psihică	Descriere:
	Satisfacție psihologică	Descriere:
Atitudini	Atitudinea față de victimă pînă/după	Descriere:
	Atitudinea față de crimă pînă/după	Descriere:
	Recunoaște, conștientizează	Descriere:
	Regretă	

Model de gândire	Impulsiv (acțiuni neplanificate, spontane) sau Planificat (acțiuni planificate, pregătite)	Descriere:
	Abilități sociale	Nu Da
	Dominant (impune părerea)	Descriere:
	Manipulator	Descriere:
	Influențabil	Descriere:
	Pro-social/antisocial	Descriere:

FACTORII CRIMINOGENI

N/o	Factori	Scăzut	Mediu	Ridicat
1	Evoluția activității infracționale			
2	Infracțiunea săvârșită			
3	Domiciliul			
4	Mediul social			
5	Prieteni, apartenența la grup de prieteni cu potențial criminogen			
6	Situația financiară			
7	Studii / ocupație			
8	Alcool			
9	Narcotice			
10	Jocuri de noroc			
11	Starea emoțională			
12	Atitudinea			
13	Gândirea			
Cercul de schimbare				

Responsivity: (cum reacționează condamantul, atitudinea lui, gândire, conștientizarea celor întâmplate)_____

Motivarea: (Are dorință de a se schimba. Care este motivația pentru schimbare, de dragul ce sau a cui dorește să se schimbe) _____

Posibilități: (posibilitățile condamnatului de a se schimba: materiale (bani), spirituale (dezvoltarea intelectuală), stil de viață (acționează sau gândește mai mult)

Concluzii: (a se indica riscul de recidivă, factorii)

Opinia consilierului de probațiune: (a se indica la ce stadiu a cercului de schimbare se află condamnatul)

Ce trebuie să întreprindă condamnatul, sau ce acțiuni trebuie întreprinse față de el, pentru a diminua riscul recidivei

Consilier de probațiune _____

_____” _____ 20

**Planul de probaţiune
privind resocializarea condamnatului**

1. Introducere:

- _____
- numele, prenumele, data şi locul naşterii a condamnatului (adult/minor):
 - _____
 - infracţiunea săvârşită şi numărul hotărârii instanţei:
 - _____
 - sancţiunea aplicată, şi măsurile şi/sau obligaţiile impuse de instanţă:
 - _____
 - perioada de supraveghere, menţionându-se data începerii şi încetării acesteia:
 - _____

2. Necesităţile sau problemele identificate:

Şcolarizare	Da ☐	Nu ☐	
Cursuri de orientare profesională	Da ☐	Nu ☐	
Plasare în câmpul muncii	Da ☐	Nu ☐	
Asistenţă juridică	Da ☐	Nu ☐	
Perfectarea actelor de identitate	Da ☐	Nu ☐	De specificat _____
Asistenţă medicală	Da ☐	Nu ☐	
Dependenţa de droguri sau alcool	Da ☐	Nu ☐	De specificat _____
Recuperare psihologică	Da ☐	Nu ☐	
Formă de plasament: adopţie ☐ , tutelă ☐ , curatelă ☐ , instituţionalizare ☐			
Altele _____			
- _____

3. Riscul săvârşirii unor noi infracţiuni/riscul de a pune în pericol siguranţa publică. Analiza factorilor şi gradul riscului de recidivă:

4. Scopul şi frecvenţa întrevederilor dintre consilier şi condamnat:

5. Implicarea condamnatului în diverse programe dezvoltate de structuri guvernamentale şi nonguvernamentale: _____

I. Măsurile de supraveghere

Nr.	Măsurile planificate	Acțiuni întreprinse	Termenul	Rezultatul
	Controlul comportamentului	<ul style="list-style-type: none"> - prezentarea la BP Ciocana - vizite la domiciliu - discuții telefonice cu membrii familiei - solicitarea informației de la polițistul de sector 		
	Verificarea comportamentului condamnatului în societate	Discuții cu familia lărgită și stabilirea faptului cum relaționează cu cei din jur, anturajul în care este integrat		
	Controlul săvârșirii contravențiilor administrative, infracțiunilor de către condamnat			
	Verificarea respectării de către condamnat a obligației impuse de instanța de judecată: de a nu părăsi domiciliu fără permisiunea organului competent	<ul style="list-style-type: none"> - Vizite la domiciliu - Solicitarea informației de la Inspectoratul de poliție, dacă în privința condamnatului nu au intervenit schimbări ce țin de domiciliul acestuia 		

II. Probleme identificate în vederea resocializării

Nr.	Problema	Măsurile planificate	Acțiuni întreprinse	Termenul	Rezultatul

Condamnat _____

Consilier de probațiune _____

BIBLIOGRAFIE

1. Legea nr. 8 din 14.02.2008, cu privire la probațiune, publicat în Monitorul Oficial, 13.06.2008;
2. Durnescu I., Manualul consilierului de reintegrare socială și supraveghere, Craiova, 2001;
3. Durnescu I., Manualul de probațiune, București, 2008;
4. Zaharia V., Popa Vl., Popa V., Astrahan L., Ghidul consilierului de probațiune, Chișinău, „Bons Offices” S.R.L., 2009;
5. Cojocaru V., Zaharia V., Cepraga I., Adam Iu., Vulpescu A., Pregătirea pentru liberare a deținuților, Chișinău, „Cu drag” S.R.L., 2009;
6. Dolea I., Zaharia V., *Revista de științe penale*, supliment 2007, Culegere de acte naționale și internaționale în domeniul penal, volumul I, Institutul de Reforme Penale, Chișinău, 2007;
7. Florian Gh., Zaharia V., Dilion M., Popa V., Moraru-Chilimar R., Probațiunea prezentențială în privința minorilor. Teorie și practică, Institutul de Reforme Penale, Chișinău, 2005;
8. Ciobanu V., Rotaru V., Zaharia V., Dolea I., Justiția Juvenilă. Instituția probațiunii în sistemul de drept al Republicii Moldova. Medierea penală. PNUD Moldova, Institutul Național al Justiției, Chișinău, Elan Poligraf S.R.L., 2009;
9. Ciobanu D., Bolotovici L., Popa V., Gribincea T., Zaharia V., Reintegrarea socială a persoanelor liberate din locurile de detenție, Institutul de Reforme Penale, Chișinău, 2009;
10. Vulpescu A., N. Canțer, D. Postu, Iu. Adam, Pregătirea pentru liberare a deținuților, IRP, Chișinău, 2007.